

**PUOLUSTUSVOIMAT- KIRJANPITOYKSIKÖN
TOIMINTAKERTOMUS JA
TILINPÄÄTÖS VUODELTA 2016**

1.	TOIMINTAKERTOMUS	2
1.1.	Johdon katsaus.....	2
1.2.	Tuloksellisuus	3
1.3.	Vaikuttavuus	3
1.3.1.	Toiminnan vaikuttavuus.....	4
1.3.2.	Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus.....	7
1.4.	Toiminnallinen tehokkuus	8
1.4.1.	Toiminnan tuottavuus	8
1.4.2.	Toiminnan taloudellisuus	9
1.4.3.	Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus	10
1.4.4.	Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus.....	13
1.5.	Tuotokset ja laadunhallinta	15
1.5.1.	Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet.....	15
1.5.2.	Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu.....	16
1.6.	Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	18
1.7.	Tilinpäätösanalyysi.....	21
1.7.1.	Rahoituksen rakenne.....	21
1.7.2.	Talousarvion toteutuminen	21
1.7.3.	Tuotto- ja kululaskelma.....	21
1.7.4.	Tase	26
1.8.	Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	29
1.9.	Arviointien tulokset.....	31
1.10.	Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä	33
2.	TALOUSARVION TOTEUMALASKELMA	34
3.	TUOTTO- JA KULULASKELMA	39
4.	TASE	40
5.	LIITETIEDOT	42
6.	ALLEKIRJOITUS.....	62

1. TOIMINTAKERTOMUS

1.1. Johdon katsaus

Puolustusvoimien toiminnan painopisteenä on ollut suorituskykyjen ylläpitäminen ja valmiuden kehittäminen toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten mukaisesti. Puolustusvoimilla on ollut päätöksen teon edellyttämä tilannekuva. Aluevalvonta, alueellisen koskemattomuuden turvaaminen ja valmiuden säätely on ollut vaaditulla tasolla. Puolustusvoimat on jatkanut puolustusvoimauudistuksen mukaisten toimintamallien jalkauttamista.

Puolustusvoimat on tukenut muita viranomaisia antamalla virka-apua ja toteuttamalla virka-apuun rinnasteisia tukitehtäviä. Virka-aputehtävien määrä on ollut kolmen edellisvuoden tasolla. Puolustusvoimat kykeni toteuttamaan kaikki sille osoitetut ja voimassa olevien säädösten mukaiset tukipyynnöt.

Puolustusvoimat on jatkanut puolustusyhteistyön kehittämistä useiden yhteistyötahojen kanssa. Ruotsin kanssa tehtävää puolustusyhteistyötä on toteutettu laaditun yhteisen toimeenpanosuunnitelman mukaisesti. Naton kanssa tehtävää yhteistyötä on kehitetty. Puolustusvoimat on osallistunut Euroopan Unionin johtamiin puolustuksen ja turvallisuuden strategiatöihin. Pohjoismaisen yhteistyön osalta keskityttiin erityisesti tilannekuva-, koulutus-, harjoitus- ja materiaaliyhteistyöhön.

Suomi osallistui tarkastelujaksolla 12 kriisinhallintaoperaatioon sekä kahteen sotilastarkkailijaoperaatioon. Suomi päätti osallistumisensa yhteen operaatioon. Lisäksi Suomi osallistui Iso-Britannian johtamaan Euroopan Unionin taisteluosastoon.

Puolustusvoimien toiminta on toteutunut asetetulla tavoitetasolla joitain poikkeuksia lukuun ottamatta. Harjoitustoiminnan määrä ja laajuus on mahdollistanut joukkojen harjoitukset varusmiesten sekä reservin koulutuksen osalta. Myös lentotoiminnan määrä on riittänyt koulutuksellisen minimitason ylläpitämiseen, mutta aiempina vuosina madalletun toiminnantason vuoksi syntynyttä koulutusvelkaa ei ole kyetty kattamaan.

Suorituskykyjen ylläpitämiseksi päätettiin syksyllä 2015 kohdentaa vuoden 2016 toimintamenoihin 50 miljoonaa euroa puolustusmateriaalihankinnoista. Tällä toimenpiteellä kyettiin ylläpitämään toimintaympäristön edellyttämä toiminnan minimitaso. Turvallisuusympäristön vaatimuksiin suhteutetun puolustuskyvyn ylläpitäminen sekä valmiuden kehittäminen luovat perusteet suorituskykyjen käytölle ja ylläpidolle pidemmällä aikavälillä. Korkeamman toimintavalmiuden kehittäminen on jatkossakin painopisteenä kaikissa puolustushaaroissa. Nykyinen toiminnan rahoitustaso ei tätä kaikilta osin mahdollista.

1.2. Tuloksellisuus

Jäljempänä on esitetty arviot puolustusministeriön ja Puolustusvoimien välisen tulossopimuksen mukaisten, Puolustusvoimien toimintaan liittyvien, tulostavoitteiden toteutumisesta. Tavoitteiden saavuttaminen on arvioitu valtion yhteisellä arviointiasteikolla 1 - 5. Arviointiasteikossa 1 = tavoitteesta on luovuttu, 2 = tavoite ei toteutunut, 3 = tavoite on osittain toteutunut, 4 = tavoite on saavutettu ja 5 = tavoite on ylitetty.

Tehtävien ja suorituskykyisten joukkojen tuottamisen edellyttämä toiminnan taso.

Arvio: Tavoite on saavutettu (4).

Osa-alue	2014	2015	2016 tavoite	2016 toteuma
koulutetut varusmiehet (hlö lkm)	21 418	21 328	21 200	20 671
KH- koulutetut reserviläiset (lkm)	5 818	18 526	18 000	18 443
HN-lentotunnit	7 998	8 999	8 800	8 797
NH-90 -lentotunnit	1 271	1 654	1 650	1 666
Alusvuorokaudet	1 158	1 196	1 300	1 215
KH -koulutetut reserviläiset lkm/SA-joukkoihin sijoitettujen lkm (%)	1,6	8,1	7,8	8,0

Puolustusvoimat kykeni ylläpitämään vuonna 2015 saavutetun tavoitetason osin sopeutetusti. Koulutettujen varusmiesten määrän osalta tavoitetasoa ei saavutettu, koska kutsuntatarkastuksen jälkeen ennakoitua suuremmalla osalla palvelukseen määrättyjen terveydentilassa oli tapahtunut muutoksia, jotka havaittiin vasta tulotarkastuksessa. Tähän poistumaan Puolustusvoimat ei voi vaikuttaa.

HN-lentotuntien määrää jouduttiin sopeuttamaan vuoden 2015 tasosta. Lentotuntien määrä mahdollisti toiminnan minimitasolla.

Alusvuorokausien määrää ei saavutettu alusten luovutusajankohdista ja korjaustoista johtuen.

Suorituskykyvaatimukset täyttävä ja laadukas asevelvollisten koulutus

Arvio: Tavoite on saavutettu (4).

Osa-alue	2014	2015	2016 tavoite	2016 toteuma
koulutuksen laatu "Armeija-aika" (varusmiesten loppukysely)	4,2	3,8	3,8	4,2
Kouluttajien lkm / koulutusjoukkue ²	2,6	2,5	2,5	2,4
Varusmiesten SH-perusteiset ja muut maastovuorokaudet	26	36	35	35
MPK:lta tilattujen sotilaallisilla kursseilla koulutetut (hlö)	10 290	8 500	9 000	8 664
koulutuksen laatu "Armeija-aika" (varusmiesten loppukysely)	4,2	3,8	3,8	4,2

Asevelvollisten koulutuksen tulostavoitteet saavutettiin pääosin. Varusmiesten loppukyselyn tulokset olivat aikasarjan parhaat. Reserviläisten palautteiden perusteella koulutus toteutettiin hyvin.

Kouluttajien lukumäärä koulutusjoukkuetta kohti jäi niukasti tavoitetasosta. Koulutuksen laadullisen tason tavoitteet kuitenkin saavutettiin.

1.3. Vaikuttavuus

Jäljempänä on esitetty arviot puolustusministeriön ja Puolustusvoimien välisen tulossopimuksen mukaisten, Puolustusvoimien toimintaan liittyvien yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisesta. Tavoitteiden saavuttaminen on arvioitu valtion yhteisellä arviointiasteikolla 1 - 5. Arviointiasteikossa 1 = tavoitteesta on luovuttu, 2 = tavoite ei toteutunut, 3 = tavoite on osittain toteutunut, 4 = tavoite on saavutettu ja 5 = tavoite on ylitetty.

1.3.1. Toiminnan vaikuttavuus

Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky

Puolustusvoimilla on riittävän ennakkovaroituksen antava sotilasstrateginen tilannekuva.

Arvio: Tavoite on saavutettu (4).

Puolustusvoimat on ylläpitänyt puolustusvoimien yhdistettyä tilannekuvaa vaaditulla tasolla. Tilanteen seuranta on ollut jatkuvaa ja tilannekuvan jakaminen on mahdollistanut oikea-aikaisen päätöksenteon alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi.

Puolustusvoimat on valvonut alueellista koskemattomuutta sekä ennalta ehkäissyt ja tarvittaessa torjunut alueloukkaukset.

Arvio: Tavoite on saavutettu (4).

Alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen suorituskyky on pidetty valmiusvaatimusten mukaisena. Meri- ja ilmavoimat on säädellyt vuoden aikana alueellisen koskemattomuuden valvonta- ja torjuntavalmiutta muuttamalla päivystysaikoja ja toimintaan käytettyjen alusten ja ilma-alusten määrää tilanteiden edellyttämällä tavalla. Maavoimat ja rajavartiolaitos ovat tukeneet merivoimia AKT/AKV-tehtävän toteuttamista tunnistus- ja tukilennoilla.

Pääesikunta on aluevalvontaviranomaisena ratkaissut sille kuuluvat aluevalvonta- ja ilmailulain mukaiset lupa-asiat.

Puolustusvoimilla on valmius torjua sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen koko maan alueella.

Arvio: Tavoite on saavutettu (4).

Puolustusvoimilla on valmius torjua sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen käyttöön otetun puolustussuunnitelman mukaisesti. Valmiutta on edelleen kehitetty suunnitelman mukaisesti. Tämä työ jatkuu myös 2017.

Puolustusvoimat kykenee muodostamaan painopisteen kulloisenkin tilanteen vaatimusten mukaisesti torjuessaan sotilaallisen voiman käyttöä.

Arvio: Tavoite on saavutettu (4).

Painopisteet kyetään muodostamaan suunnitelmien mukaisesti.

Turvallinen yhteiskunta

Puolustusvoimilla on valmius tukea muita viranomaisia.

Arvio: Tavoite on saavutettu (4).

Virka-aputoiminta ja -valmius on toteutunut suunnitellulla tavalla käyttöön otetun ohjeen mukaisesti. Loppuvuodesta 2015 alkanut ja vuoden 2016 alkuun kestänyt pakolaistilanne asetti puolustusvoimien virka-aputoiminnan normaalista poikkeavaan tilanteeseen, josta kokonaisuutena selvittiin erinomaisesti. Viranomaisilta saadun palautteen perusteella Puolustusvoimien antama virka-apu on ollut merkityksellistä ja ratkaisevan tärkeää.

Virka-aputoimintojen kehittämistä jatkettiin muun muassa valmistelemalla virka-apuun liittyvää lainsäädäntöä, aloittamalla puolustusvoimien virka-apuohjeen päivitystyö sekä osallistumalla puolustusministeriön toimeenpanemaan VIRKE-tutkimushankkeeseen sekä osallistumalla muiden viranomaisten valmiuden kehittämiseen.

Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen

Puolustusvoimat on toteuttanut sille osoitetut kriisinhallintatehtävät.

Arvio: Tavoite on saavutettu (4).

Puolustusvoimat on toteuttanut osoitetut kriisinhallintatehtävät poliittisen ohjauksen mukaisesti sekä osallistunut nopeantoiminnan joukkojen valmiusvuoroihin. Lisäksi on valmisteltu pyydyt sotilaalliset neuvot poliittiselle johdolle.

Puolustusvoimilla on valmius osallistua uusiin operaatioihin ja koulutus- ja neuvontatehtäviin.

Arvio: Tavoite on saavutettu (4).

Tarkastelujakson aikana Suomi päätti osallistumisen laajentamisesta ja toimeenpani laajentamisen Irakiin perustettuun OIR-koulutusoperaatioon. Lisäksi Suomi osallistui Libyan kemiallisten aseiden hävittämisoperaatioon ja asetti UNDOF-operaation apulaiskomentajan.

Puolustusvoimilla on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen.

Arvio: Tavoite on osittain toteutunut (3).

Puolustusvoimat on osallistunut puolustusministeriön ohjaamalla tavalla kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen liittyvään lainsäädännölliseen valmisteluun. (HE 72 / 2016 laki kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta ja HE 94/2016 puolustusvoimien aluevalvonta ja asevelvollisuuslaki). Lainsäädäntötyö on edelleen meneillään ja jatkuu vuodelle 2017.

Tavoitteen saavuttamiseksi on toteutettu logistiikan alojen järjestelyt annettujen suunnitelmien ja ohjauksen mukaisesti. Tavoitteen toteutuminen edellyttää, että sitä tukeva lainsäädäntötyö saadaan ratifioiduksi.

1.3.2. Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Puolustusministeriö ei ole asettanut siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuutta koskevia tulostavoitteita.

1.4. Toiminnallinen tehokkuus

1.4.1. Toiminnan tuottavuus

Toiminnalliset tulostavoitteet	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Tavoite 2016	Toteuma 2016
<i>Tuottavuus</i>				
Koulutetut varusmiehet/varusmies- palvelukseen tulleet (%)	85	86	85	84
Pääesikunnan, puolustushaarojen ja sotilasläänien esikuntien henki- lötöyvuosimäärä/puolustusvoimien henkilötöyvuosimäärä (%)	13 ⁽¹⁾	12 ⁽³⁾	12	12
Kouluttajien määrä / koulutusjouk- kue (lkm)	2,6	2,5	2,5	2,4
<i>Kannattavuus</i>				
Maksuperustelain mukaisen mak- sullisen toiminnan kustannus- vastaavuus-% on vähintään	89 ⁽²⁾	99	105	101

(1) Esikuntien henkilötöyvuosimäärä kasvoi 138 HTV puolustusvoimien henkilötöyvuosimäärän laskiessa 103 HTV. Esikuntien henkilötöyvuosimäärän kasvu aiheutui Pääesikuntaan sijoitettujen 1.1.2015 perustettujen laitosten (PVPALVK, PVLOGL) runkohenkilöstön määrän kasvusta, Laivaston soittokunnan sijoittamisesta v. 2014 alkaen Merivoimien esikuntaan sekä Ilmaoperaatiokeskuksen perustamisesta Ilmavoimien esikuntaan.

(2) Kustannusten kohdentamiseen maksullisen toiminnan kuluiksi sisältyy epävarmuutta. Ei ole voitu varmistua siitä, että maksullisen toiminnan kulut eivät sisällä suoritteiden tuottamiseen kuulumattomia kuluja. Kustannusvastaavuuslaskelma on esitetty kohdassa 1.3.3.

(3) Tunnusluku on laskettu PVUUD:ssa määritetyllä tavalla, jossa laskennassa otetaan huomioon määritelmässä esitettyjen esikuntien organisaatorakenteeseen kohdistuvat henkilötöyvuodet. Edellä mainituista henkilötöyvuosista on vähennetty vuonna 2015 kansainvälisissä tehtävissä palvelleet (PE) sekä Laivaston Soittokunta ja oppilasupseerit (MERIVE). PVUUD:ssa kyseisiä tehtäviä ei alun perin suunniteltu sijoitettavaksi esikuntiin.

1.4.2. Toiminnan taloudellisuus

Taloudellisuus	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Tavoite 2016	Toteuma 2016
Varusmiespäivän hinta (euroa)	50	48	50	48
Reserviläispäivän hinta (euroa)	224	158	160	147
HN lentotunnin hinta (euroa)	8 348	7 469	9 000	7 813
NH-90 lentotunnin hinta (euroa)	7 956	6 832	13 500	11 697

Lentotuntien hinnat on määritetty kustannusperusteisesti, ja muut hinnat on määritetty kassamenoperusteisesti.

Jäljempänä on esitetty tulosaluekohtainen kustannustieto. Tulosaluekohtainen kustannustieto on muodostettu vyöryttämällä tukitoimintojen kustannukset tulosalueille. Tukitoimintojen kustannuksiin sisältyy mm. yleishallinnon, kuljettamisen sekä kiinteistöhallinnon kustannukset. Vyörytysajureina käytetään henkilötyövuosia, tilakulujakaumaa, nettokulujakaumaa sekä vakiovyörytystä. Vyörytettävästä aineistosta on suodatettu pois Puolustusvoimien sisäiset erät.

	2013 (1 000 eu- roa)	2014 (1 000 eu- roa)	2015 * (1 000 eu- roa)	2016 (1 000 euroa)
Pääesikunta ja alaiset laitokset sekä MPKK				
Strateginen ja operatiivinen suunnittelu sekä johtaminen	34 035	35 513	38 369	22 092
Tutkimustoiminta ja kehittäminen	44 193	51 063	51 832	22 389
Asevelvollisten ylläpito ja koulutus	86 931	78 914	10 943	14 436
Palkatun henkilöstön koulutus	48 044	34 595	34 282	32 441
Materiaalinen valmius	63 229	79 236	25 343	57 687
Maanpuolustustahto ja yhteiskuntasuhteet	9 905	8 168	7 999	5 937
Tilannekuva	113 344	119 335	117 893	59 492
Kansainvälinen yhteistyö ja kriisinhallinta	27 404	27 513	22 958	14 350
Yhteensä	427 085	434 337	309 619	228 824
Merivoimat				
Strateginen ja operatiivinen suunnittelu sekä johtaminen	9 313	9 620	8 014	9 030
Tutkimustoiminta ja kehittäminen	4 962	4 092	2 813	2 738
Asevelvollisten ylläpito ja koulutus	45 865	45 925	34 251	33 252
Palkatun henkilöstön koulutus	10 860	11 515	9 975	10 947
Materiaalinen valmius	61 560	82 994	44 995	41 096
Maanpuolustustahto ja yhteiskuntasuhteet	2 825	4 015	3 342	3 364
Tilannekuva	20 227	21 581	15 857	16 046
Kansainvälinen yhteistyö ja kriisinhallinta	5 586	6 188	4 308	6 990
Yhteensä	161 198	185 930	123 555	123 463
Ilmavoimat				
Strateginen ja operatiivinen suunnittelu sekä johtaminen	12 003	12 544	9 986	11 136
Tutkimustoiminta ja kehittäminen	2 914	2 073	850	980
Asevelvollisten ylläpito ja koulutus	28 778	26 800	15 897	16 986
Palkatun henkilöstön koulutus	27 195	27 788	15 007	14 489
Materiaalinen valmius	573 798	394 536	92 372	90 325
Maanpuolustustahto ja yhteiskuntasuhteet	5 075	5 648	2 746	2 824
Tilannekuva	57 150	56 709	39 031	39 194
Kansainvälinen yhteistyö ja kriisinhallinta	3 647	2 570	1 542	1 262
Yhteensä	710 559	528 668	177 431	177 195
Maavoimat				
Strateginen ja operatiivinen suunnittelu sekä johtaminen	35 366	32 221	18 808	21 335
Tutkimustoiminta ja kehittäminen	21 264	10 180	7 715	8 324
Asevelvollisten ylläpito ja koulutus	350 110	309 748	239 593	230 396
Palkatun henkilöstön koulutus	51 331	48 388	42 424	42 812
Materiaalinen valmius	287 051	404 501	42 379	49 761
Maanpuolustustahto ja yhteiskuntasuhteet	25 224	19 101	13 135	12 709
Tilannekuva	44 734	103 071	25 137	23 894
Kansainvälinen yhteistyö ja kriisinhallinta	82 054	86 565	76 781	82 061
Yhteensä	897 134	1 013 775	465 971	471 291
Puolustusvoimien Logistiikkalaitos				
Strateginen ja operatiivinen suunnittelu sekä johtaminen			16 917	25 512
Tutkimustoiminta ja kehittäminen			9 840	16 434
Asevelvollisten ylläpito ja koulutus			134 075	167 564
Palkatun henkilöstön koulutus			15 907	22 693
Materiaalinen valmius			835 734	872 284
Maanpuolustustahto ja yhteiskuntasuhteet			1 240	1 680
Tilannekuva			31 158	42 901
Kansainvälinen yhteistyö ja kriisinhallinta			39 946	16 012
Yhteensä			1 084 816	1 165 080
Puolustusvoimat yhteensä	2 195 976	2 162 710	2 161 393	2 165 854

* Vertailuvuodessa 2015 on mukana rahoitustuotot ja satunnaiset tuotot yhteensä noin 4,5 milj. euroa.

1.4.3. Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus

KUSTANNUSVASTAAVUUSLASKELMA MAKSUPERUSTELAIN MUKAISISTA SUORITTEISTA (1 000 EUROA)

	2016 (tot)	2016 (tavoite)	2015 (tot)	2014 (tot)
TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot				
- maksullisen toiminnan myyntituotot	1 815	1 637	2 097	1 117
- maksullisen toiminnan muut tuotot	16 477	14 731	15 813	12 383
Tuotot yhteensä	18 291	16 368	17 909	13 500
KUSTANNUKSET				
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset				
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	92	76	41	287
- henkilöstökustannukset	578	477	603	325
- vuokrat	8 552	7 059	8 409	8 161
- palvelujen ostot	7 521	6 208	7 061	4 716
- muut erilliskustannukset	93	77	103	97
Erilliskustannukset yhteensä	16 836	13 897	16 215	13 586
KÄYTTÖJÄÄMÄ	1 455	2 471	1 694	-86
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista				
- tukitoimintojen kustannukset	549	858	895	675
- poistot	110	300	313	236
- korot	1	69	72	54
- muut yhteiskustannukset	549	491	537	405
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	1 208	1 718	1 818	1 651
Kokonaiskustannukset yhteensä	18 045	15 615	18 033	15 237
Ylijäämä (+) tai Alijäämä (-)	247	753	-124	-1 737
Kustannusvastaavuus-%	101 %	105 %	99 %	89 %

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuusprosentin jääminen alle sille osoitetun tuottotavoitteen (105 %) aiheutuu maksullisen toiminnan muihin tuottoihin kirjatuista Puolustusvoimien strategisilta kumppaneilta veloitetuista vuokrista ja käyttökorvauksista.

Strategisten kumppaneiden osalta maksullisen toiminnan suoritteet hinnoitellaan kumppanuussopimuksissa sovittujen ehtojen mukaisesti eikä hintoihin lisätä PLM:n asettamaa tuottovaadetta. Vuonna 2016 tuottovaade oli 5 %.

Strategisilta kumppaneilta saaduille maksullisen toiminnan tuotoille ei vielä vuonna 2016 ollut määriteltä muusta maksullisesta toiminnasta poikkeavaa menettelytapaa tuottovaateen suhteen ja siksi edellä mainittujen erien vaikutus näkyy maksullisen toiminnan kustannusvastaavuusprosentissa sitä alentaen ja usein kyseessä olevien erien suuruudesta johtuen Puolustusvoimien maksullisen toiminnan kannattavuus jää tavoitteesta.

KUSTANNUSVASTAAVUUSLASKELMA MAKSUPERUSTELAIN MUKAISISTA MUISTA SUORITTEISTA HINTATUETTujen SUORITTEIDEN OSALTA (1 000 euro)

	2016 (tot)	2016 (tavoite)	2015 (tot)	2014 (tot)
TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot				
- maksullisen toiminnan myyntituotot	0	0	0	0
- maksullisen toiminnan muut tuotot	0	0	0	0
Tuotot yhteensä	0	0	0	0
KUSTANNUKSET				
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset				
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	22	20	26	177
- henkilöstökustannukset	38	35	19	86
- vuokrat	0	0	0	11
- palvelujen ostot	110	100	135	33
- muut erilliskustannukset	5	0	4	29
Erilliskustannukset yhteensä	175	155	183	336
KÄYTTÖJÄÄMÄ	-175	-155	-183	-336
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista				
- tukitoimintojen kustannukset	0	0	0	0
- poistot	0	0	0	0
- korot	0	0	0	0
- muut yhteiskustannukset	0	0	0	0
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	0	0	0	0
Kokonaiskustannukset yhteensä	175	155	183	336
Ylijäämä (+) tai Alijäämä (-)	-175	155	-183	-336
Kustannusvastaavuus-%	0 %	0 %	0 %	0 %
Maksuperustelain 7.1 §:ssä tarkoitettu muiden suoritteiden hintatuk				
- myönnetty talousarviossa	155	155	242	160
- siirtynyt edelliseltä vuodelta	40	0	87	38
- käytetty yhteensä	175	0	202	153
Kustannusvastaavuus-% käytetyn hintatuen jälkeen	100 %	104 %	98 %	87 %

Yhteiskustannusten laskentaperusteita on Puolustusvoimissa tarkistettu ja ne ovat muuttuneet vertailuvuosiin nähden. Tukitoimintojen kustannusten laskentaperusteena on aikaisempien vuosien tapaan käytetty maksuperustelain mukaisten liiketaloudellisten suoritteiden tuottojen suhteellista osuutta Puolustusvoimien toimintamenoihin kirjatusta PRISMA08-tulosaluehierarkian mukaisten tukitoimintojen kustannuksista. Vuonna 2016 maksullisen toiminnan tuottojen osuus Puolustusvoimien toimintamenoihin kirjatusta kustannuksista oli 3 %.

Maksullisen toiminnan osuutta yhteiskustannuksista on päivitetty myös poistojen osalta. Puolustusvoimissa aineettoman käyttöomaisuuden poistoista yli 90 % on kirjattu poistoiksi koneista ja laitteista. Poistojen osuus maksullisen toiminnan yhteiskustannuksista määritettiin näillä perusteilla koneiden ja laitteiden viiden vuoden poistosuunnitelman mukaisesti 20 %:iin.

Poistojen osuus maksullisen toiminnan yhteiskustannuksista määritettiin näillä perusteilla koneiden ja laitteiden viiden vuoden poistosuunnitelman mukaisesti 20 %:iin.

Korkojen osuus on tarkistettu ja päivitetty vastaamaan Valtiokonttorin vuosittain ilmoittamaa laskelmissa käytettävää korkokustannusta, joka vuonna 2016 oli 0,2%

Muiden yhteiskustannusten laskentaperusteet pysyvät ennallaan.

Maksulliseen toimintaan kohdennettaviin henkilöstökustannuksiin on vuonna 2016 kiinnitetty erityistä huomiota. Palkkojen kohdentaminen maksulliseen toimintaan on vuoden 2016 osalta lähes täysin pohjautunut maksulliseen toimintaan käytetyn todellisen työajan mukaan, jonka seuranta on toteutettu PVSAP:ia hyödyntäen.

1.4.4. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksikön yhteisrahoitteinen toiminta on vähäistä. Kyseinen toiminta liittyy pääasiassa Maanpuolustuskorkeakoulun ja Suomen Akatemian välisiin hankkeisiin, joista yksi tarkastelee, miten veteen, ruokaan ja energiaan liittyvät muutospaineet sekä niihin liittyvät poliittiset päätökset vaikuttavat Suomen kokonaisturvallisuuteen. Toisessa hankkeessa tutkitaan dynaamista tarkkaavuutta eli useiden liikkuvien kohteiden seuranta ja tilannetietoisuutta.

1.5. Tuotokset ja laadunhallinta

1.5.1. Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Tuotokset	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Tavoite 2016	Toteuma 2016
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset maastovuorokaudet (lkm)	26	36	35	35
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset (lkm)	5 818	18 526	18 000	18 443
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset / SA -joukkoihin sijoitetut (%)	1,6	8,1	7,8	8,0
HN lentotunnit (lkm)	7 998	8 999	8 800	8 797
NH-90 lentotunnit (lkm)	1 271	1 654	1 650	1 666
Taistelualus IA valmiusvuorokaudet (lkm)	1 158	1 196	1 300	1 215

Joukkojen suorituskykyä on kehitetty suunnitelmien mukaisesti ja koulutuksessa on saavutettu asetetut tavoitteet.

HN-monitoimihävittäjien lentotunnit toteutuivat sopeutetulla tasolla, toimintaympäristön vaatimukset huomioiden minimitasolla.

Taistelualusten IA -valmiusvuorokausien toteuma jäi tavoitteesta, mikä aiheutui Katanpää-luokan käytettävyydestä.

1.5.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Toisen lakisääteisen tehtävänsä perusteella Puolustusvoimat palvelee yhteiskuntaa kaikkina aikoina. Virka-aputoiminta ja -valmius on toteutunut suunnitellulla tavalla käyttöön otetun ohjeen mukaisesti. Viranomaisilta saadun palautteen perusteella Puolustusvoimien antama virka-apu on ollut merkityksellistä ja tärkeää.

Vuonna 2016 Puolustusvoimat on tukenut muita viranomaisia antamalla virka-apua ja toteuttamalla muita virka-apuun rinnasteisia tukitehtäviä. Yhteensä virka-aputehtäviä toteutettiin 591 kertaa (542 kertaa v.2015; 577 kertaa v.2014, 561 kertaa v.2013). Virka-avun määrä on ollut kolmen edellisen vuoden tasolla.

Puolustushaarojen tehtävistä pääosa (n. 78%) oli erilaisten räjähteiden raivaamistehtäviä. Puolustusvoimat on ylläpitänyt öljyntorjuntavalmiuden yhteistoimintasopimuksen (SYKE) mukaisesti keskeytyksettä koko toimintavuoden. Helikopterien virka-apu- ja pelastuspalvelupäivystystä NH90 -kalustolla jatkettiin vuoden 2016 aikana. Helikopterien virka-apua muille viranomaisille NH90 -kalustolla toteutui yhteensä 5 kertaa. Puolustusvoimat kykeni toteuttamaan kaikki Puolustusvoimille osoitetut ja voimassa olevien säädösten mukaiset tukipyynnöt.

Virka-aputoimintojen kehittämistä jatkettiin muun muassa valmistelemalla virka-apuun liittyvää lainsäädäntöä, aloittamalla puolustusvoimien virka-apuohjeen päivittytyö sekä osallistumalla puolustusministeriön toimeenpanemaan VIRKE-tutkimushankkeeseen. Poliisin valmiuden kehittämistä on tuettu suunnittelulla, materiaalilla sekä harjoittelemalla tilanteita, joissa Puolustusvoimien antama virka-apu sisältää myös sotilaallisten voimakeinojen käytön. Loppuvuodesta 2015 alkanut ja vuoden 2016 alkuun kestänyt pakolaistilanne asetti Puolustusvoimien virka-aputoiminnan normaalista poikkeavaan tilanteeseen, josta kokonaisuutena selvitettiin erinomaisesti.

Varusmiesten loppukyselyllä hankitaan tietoa kotiutuvan saapumiserän subjektiivisista käsityksistä varusmieskoulutuksen toimeenpanosta puolustusvoimien koulutusta antavissa hallintoyksiköissä. Varusmies vastaa loppukyselyyn oman subjektiivisen mielikuvansa ja sen hetkisen tunnepohjansa perusteella. Loppukyselyn tuloksia vertaamalla voidaan seurata koulutuskulttuurin kehittymistä ja koulutusjärjestelyjen mielekkyyttä sekä tehokkuutta varusmiespalveluksen aikana varusmiehen näkökulmasta. Loppukyselyssä annettu palaute ei kuvaa joukkotuotantojoukkojen koulutustasoa tai suorituskykyä sodassa. Puolustusvoimien toimintasuunnitelmassa määritetyt puolustushaarojen tavoitteet loppukyselyyn liittyen saavutettiin puolustusvoimien keskiarvona kaikilta osin. Tulokset ovat aikasarjan parhaat. Varusmiesten loppukyselyn summamuuttujissa on ollut jatkuva myönteinen trendi viime vuosien aikana.

Reserviläiskyselyllä arvioidaan kertausharjoituksessa, puolustusvoimien vapaaehtoisessa harjoituksessa ja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä (MPK) tilatussa koulutuksessa reserviläisten käsityksiä maanpuolustustahdosta, henkilökohtaisesta motivaatiosta, koulutuksen laadusta ja vaikuttavuudesta, koulutuksen tavoitteista ja saadusta palautteesta, koulutustapahtuman järjestelyistä, fyysisestä ja henkisestä toimintakyvystä, joukon kiinteydestä, käsitykset reserviläisistä ja Puolustusvoimien palkatusta henkilöstöstä kouluttajina ja käsitykset joukon poikkeusolojen johtajista. Tulosten perusteella harjoituksissa käyneet reserviläiset ovat pääosin tyytyväisiä saamaansa koulutukseen ja koulutusten järjestäjiin koulutustyypistä tai järjestäjästä riippumatta.

Valtakunnalliset maanpuolustuskurssit on toteuttanut käsketyn kurssitoiminnan korkeatasoisesti. Maanpuolustuskurssit toteutti neljä valtakunnallista maanpuolustuskurssia. Kursseille osallistui 580 kurssitettavaa (561 vuonna 2015). Yhteensä vuonna 2016 oli 3 450 kurssipäivää (3 975 päivää vuonna 2015). Merkittävää muutosta edellisvuosien palautteiden korkeaan tasoon ei ole havaittavissa. Pääkurssien palautekeskiarvo oli erittäin hyvällä tasolla (4,71 asteikolla 1-5).

Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto on avoin ja julkinen sotatieteellinen yliopisto-kirjasto sekä alansa ainoa kotimainen erikoiskirjasto. Kirjaston tärkeimmät siviilikäyttäjäryhmät ovat muiden korkeakoulujen tutkijat sekä opiskelijat, tiedotusvälineiden, valtionhallinnon ja kulttuurialan edustajat sekä sotahistorian tutkijat ja harrastajat. Kirjasto tarjoaa siviiliasiakkaille lainaus-, kauko- ja tietopalvelua, esittelyjä ja opastuksia sekä erilaisia digitaalisia palveluja. Kirjasto saa avointa kirjallista palautetta sekä MPKK:n vakioiduista kausipalautekyselyistä että kirjaston itsensä tekemistä asiakaskyselyistä. Avoin palaute on ollut pääsääntöisesti erittäin myönteistä. Vuonna 2016 kirjaston saamien kausipalautteiden keskiarvo (asteikolla 1-5) oli 4,38 (v. 2015: 4,38).

1.6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Puolustusvoimien henkilöstön määrän ja laadun kehittämistä on jatkettu vuoden 2016 aikana tehtävien, tavoitteiden ja resurssien edellyttämällä tavalla. Suunnittelun perustana on ollut Puolustusvoimien sodan ajan joukkojen henkilöstötarve ja uusien suorituskkyjen, erityisesti kyberpuolustuksen kehittäminen. Toimintavuoden aikana jatkettiin henkilöstöstrategian kehittämistoimenpiteiden jalkauttamista.

Puolustusvoimat jatkoi vuonna 2016 tehtäväkoonpanon kehittämistä mm. tarkentamalla henkilöstösuunnittelua ja oppilasupseereiden hallinnointia. Tehtäväkoonpanon ulkopuolisten henkilöiden sijoittamista jatketaan puolustusvoimien tehtäväkoonpanon mukaisiin tehtäviin vuonna 2017. Vuoden 2016 vahvistettu tehtäväkoonpano oli 11 993 tehtävää täyttöasteen ollessa 96,1 %.

Puolustusvoimien henkilöstömäärä oli vuoden 2016 lopussa 11 903. Edellä mainittujen lisäksi puolustusvoimien palkattua henkilöstöä oli kriisinhallintatehtävissä 135 henkilöä. Puolustusvoimien toimintamenoilla palkatun henkilöstön henkilötyövuosia kertyi vuonna 2016 yhteensä 11 791 henkilötyövuotta.

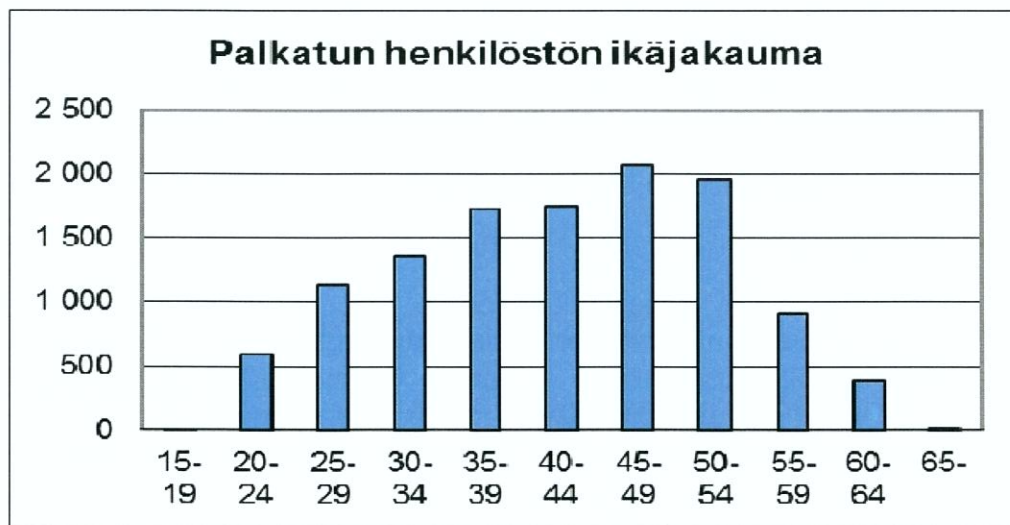
Puolustusvoimien henkilöstöstä oli sotilashenkilöstöä 66 % ja siviilihenkilöstöä 34 %. Henkilöstöstä oli miehiä 81,8 % ja naisia 18,2 %. Puolustusvoimien henkilöstön keski-ikä oli 42,0 vuotta. Yli 45-vuotiaiden osuus oli 44,8 %.

Työilmapiirikysely toteutettiin elo-syyskuussa ja siihen vastasi noin 78 % henkilöstöstä. Syksyn 2016 kyselyn tuloksista on nähtävissä, että Puolustusvoimien vahvuudet; työilmapiiri ja me-henki, esimiestyö ja tieto tulostavoitteista ovat yhä korkealla tasolla.

Sairauspoissaolojen määrä henkilötyövuosiin suhteutettuna oli 7,6 työpäivää henkilötyövuotta kohden.

Tunnusluku	2014	2015	2016
Henkilöstömäärä ja muutos % ¹⁾	13 513 (-1,6 %)	12 049 (-10,8 %)	11 903 (-1,2 %)
Henkilötyövuodet ²⁾	13 482 (Lisäksi työllisyys- varoin palkattujen htv:t 24 ja muut li- säksi 5.)	12 012 (Lisäksi työllisyys- varoin palkattujen htv:t 18 ja muut lisäksi 5.)	11 791 (Lisäksi työllisyys- varoin palkattujen htv:t 20 ja muut lisäksi 5.)
Keski-ikä	42,0	42,0	42,0
Ikäjakautuma			ks. kuvio
Koulutustaso ³⁾	-	-	-
Vakinaiset, määräaikaiset, lkm ja % ⁴⁾	Vakinaiset 11 534 (85,4%) Määräai- kaiset 1979 (14,6%) Miehet: 9343 (85,6%) ja 1568 (14,4%) Naiset: 2190 (84,2%) ja 411 (15,8%)	Vakinaiset 10 604 (88,0%) Määräai- kaiset 1445 (12,0%) Miehet: 8617 (87,3%) ja 1257 (12,7%) Naiset: 1985 (91,3%) ja 190 (8,7%)	Vakinaiset 10 355 (87,0%) Määräai- kaiset 1548 (13,0%) Miehet: 8386 (86,1%) ja 1352 (13,9%) Naiset: 1969 (90,9%) ja 196 (9,1%)
Työtyytyväisyysindeksi ⁵⁾	4,2	4,2	4,2
Vaihtuvuus (ulkoinen vaihtuvuus) ⁶⁾	18,4 %	13,2 %	9,5 %
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,5	7,3	7,6

- (1) Henkilöstömäärä sisältää palkatun henkilöstön, joka on toiminut kotimaan tehtävissä tai ulkomail-
la muissa kuin kriisinhallintatehtävissä ja joille on joulukuun aikana maksettu palkkaa. Henkilöstö-
määrä sisältää siis myös sopi-mussotilaat, työllisyysvaroin palkatut ja muut määräaikaiset.
- (2) Henkilötyövuodet sisältävät toimintamenoista maksetut henkilötyövuodet, ml. sopimussotilaat.
Suluissa on lisäksi mainittu työllisyysvaroin palkatut ja lahjoitusvaroin palkattujen henkilötyövuodet.
- (3) Koulutustietoja ei ole tallennettu koko henkilöstölle järjestelmään, joten ne eivät ole raportoitavis-
sa vuosilta 2014 - 2016.
- (4) Kaikki määräaikaisissa viroissa tai tehtävissä toimivat (ml. henkilöt, joilla on taustavirka tai -
tehtävä ja tukityöllistetyt).
- (5) Työilmapiirikysely on toteutettu koko puolustusvoimissa 2013 - 2016. Työtyytyväisyysindeksi
koostuu me-hengestä (indeksi 1-5).
- (6) Tulovaihtuvuutta ei saatavilla. Ulkoinen vaihtuvuus sisältää myös sopimussotilaiden, työllisyys-
varoin palkattu-jen ja harjoittelijoiden tiedot.

Kuvio 1. Ikäjakauma

1.7. Tilinpäätösanalyysi

1.7.1. Rahoituksen rakenne

Puolustusvoimien keräämillä toiminnan tuotoilla (46,6 milj. euroa) katettiin 1,9 % toiminnan kuluista (2 476,7 milj. euroa) vuonna 2016. Toiminnan tuotot jakautuivat seuraaviin tuottoluokkiin: 1) maksullisen toiminnan tuotot 2,6 milj. euroa, 2) vuokrat ja käyttökorvaukset 26,4 milj. euroa, 3) muut toiminnan tuotot 17,6 milj. euroa. Puolustusvoimiin kertyvät tulot kattavat kaikesta tuloa tuottavasta toiminnasta aiheutuvat kustannukset hyvin pienellä voittomarginaalilla.

Puolustusvoimien sotilaallisen maanpuolustuksen talousarviorahoitus on vuonna 2016 koostunut ”Puolustusvoimien toimintamenot” -momentista (mom. 27.10.01) ja puolustusmateriaalihankintamomenteista (mom. 27.10.18 ja 27.10.19). Puolustusvoimien sotilaallisen kriisinhallinnan talousarviorahoitus on vuonna 2016 koostunut ulkoasiainministeriön pääluokan ”Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot” -momentista (mom. 24.10.20) ja puolustusministeriön pääluokan ”Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot” -momentista (mom. 27.30.20).

1.7.2. Talousarvion toteutuminen

Tuloarviotilit

Talousarvioesityksessä tuloarviotilille 12.27.20 ”Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista” arvioitiin kertyvän tuloa 18 000 euroa, joka oli myös vuoden 2016 tilinpäätöksen toteuma. Vuoden 2016 talousarviossa tuloarviotilille 12.27.99 ”Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot” arvioitiin kertyvän tuloa koko hallinnonalalla 5 200 000 euroa, josta Puolustusvoimat -kirjanpitoyksikön (251) tuloarvio-osuudeksi muodostui 5 190 000 euroa. Tilinpäätöksessä momentille kertyi Puolustusvoimien tuloja 5 446 617 euroa.

Menoarviotilit

Varsinaisen talousarvion mukaisesti ulkoasiainministeriö osoitti Puolustusvoimille momentin 24.10.20 ”Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot” määrärahaa 48,6 milj. euroa niin, että momentin määräraha jakautui kolmelletoista eri käyttökohteelle momentin alajaottelujen mukaisesti. Toisessa lisätalousarviossa momentin määräraha muutettiin kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi. Lisäksi määrärahaa myönnettiin lisää 7,5 milj. euroa sekä muutettiin momentin alajaottelujen keskinäisiä määrärahasuhteita. Ulkoasiainministeriö siirsi 6.7.2016 päätöksellään Puolustusvoimille momentin 24.10.20 määrärahaa 60 000 euroa. Kolmannessa lisätalousarviossa momentin alajaottelujen keskinäisiä määrärahasuhteita muutettiin sekä lisättiin kaksi momentin alajaottelua. Momentin 24.10.20 vuoden 2016 tilinpäätöstoteuma oli 50,5 milj. euroa ja vuodelle 2017 siirtyvä erä oli 5,6 milj. euroa.

Puolustusministeriö osoitti Puolustusvoimille varsinaisen talousarvion mukaisesti momentin 27.01.01 ”Puolustusministeriön toimintamenot” määrärahaa 0,4 milj. euroa. Momentin 27.01.01 vuoden 2016 tilinpäätöstoteuma oli 0,4 milj. euroa.

Puolustusministeriö osoitti Puolustusvoimille varsinaisen talousarvion mukaisesti momentin 27.01.21 ”Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha” määrärahaa 2,1 milj. euroa. Momentin siirtynyt erä vuodelta 2015 oli 0,8 milj. euroa, jolloin vuonna 2016 Puolustusvoimilla käytettävissä oleva määräraha oli 2,9 milj. euroa. Momentin 27.01.21 vuoden 2016 tilinpäätöstoteuma oli 1,3 milj. euroa.

ja vuodelle 2017 siirtyvä erä oli 1,6 milj. euroa.

Puolustusministeriö osoitti talousarvion toimeenpanoasiakirjassa Puolustusvoimille varsinaisen talousarvion mukaisesti momentin 27.01.29 ”Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot” määrärahaa 340,1 milj. euroa. Momentin 27.01.29 vuoden 2016 tilinpäätöstoteuma oli 257,9 milj. euroa.

Vuoden 2016 varsinaisessa talousarviossa myönnettiin momentille 27.10.01 ”Puolustusvoimien toimintamenot” nettobudjetoitua määrärahaa 1 917,4 milj. euroa. Toisessa lisätalousarviossa momentilta vähennettiin määrärahaa 17,7 milj. euroa, jolloin Puolustusvoimilla oli kyseistä määrärahaa 1 899,7 milj. euroa. Momentin siirtynyt erä vuodelta 2015 oli 109,5 milj. euroa, jolloin vuonna 2016 Puolustusvoimilla käytettävissä oleva määräraha oli yhteensä 2 009,2 milj. euroa. Momentin tilinpäätöstoteuma oli 1 859,5 milj. euroa ja vuodelle 2017 siirtyvä erä oli 149,7 milj. euroa eli seitsemän prosenttia käytettävissä olevista määrärahoista. Momentin 27.10.01 vuodelta 2015 siirtyneitä määrärahoja peruutettiin 12 777 euroa.

Vuoden 2016 varsinaisessa talousarviossa myönnettiin momentille 27.10.18. ”Puolustusmateriaalihankinnat” määrärahaa 542,7 milj. euroa. Toisessa lisätalousarviossa Puolustusvoimille myönnettiin lisää määrärahaa 16,9 milj. euroa, jolloin kuluvan vuoden määrärahaa oli Puolustusvoimilla yhteensä 559,6 milj. euroa. Momentin siirtyvä erä oli 287,7 milj. euroa, jolloin vuonna 2016 käytettävissä oleva määräraha oli yhteensä 847,3 milj. euroa. Määrärahojen käyttö oli 494,5 milj. euroa, ja vuodelle 2017 siirtyvä erä oli 351,7 milj. euroa, eli 42 prosenttia käytettävissä olevista määrärahoista. Momentin 27.10.18 vuodelta 2014 siirtyneitä määrärahoja peruutettiin yhteensä noin 1,1 milj. euroa.

Vuoden 2016 varsinaisessa talousarviossa myönnettiin momentille 27.10.19 ”Hawk Mk 51 -koneiden modifiointi” määrärahaa 2,0 milj. euroa. Momentin siirtyvä erä oli 0,3 milj. euroa, jolloin vuonna 2016 käytettävissä oleva määräraha oli yhteensä 2,3 milj. euroa. Momentin 27.10.19 määrärahojen käyttö oli noin 0,7 milj. euroa ja vuodelle 2017 siirtyvä erä oli noin 1,6 milj. euroa, eli 68 prosenttia käytettävissä olevista määrärahoista.

Momentille 27.30.20 ”Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot” myönnettiin 36,6 milj. euroa määrärahaa vuoden 2016 varsinaisessa talousarviossa. Toisessa lisätalousarviossa momentilta vähennettiin määrärahaa 0,8 milj. euroa, jolloin Puolustusvoimilla oli käytettävissä kyseistä määrärahaa 35,8 milj. euroa, ja muutettiin momentin alajaottelujen keskinäisiä määrärahasuhteita. Kolmannessa lisätalousarviossa muutettiin momentin alajaottelujen keskinäisiä määrärahasuhteita. Momentin siirtyvä erä vuodelta 2015 oli 41,8 milj. euroa, jolloin vuonna 2016 käytettävissä oleva määräraha oli yhteensä 77,6 milj. euroa. Määrärahojen käyttö oli 56,1 milj. euroa, ja vuodelle 2017 siirtyvä erä oli 21,5 milj. euroa, eli 28 prosenttia käytettävissä olevista määrärahoista.

Valtiovarainministeriö myönsi 16.5.2016 päätöksellään Puolustusvoimille momentin 28.60.12 ”Osaamisen kehittäminen” määrärahaa 0,9 milj. euroa. Momentin 28.60.12 vuoden 2016 tilinpäätöstoteuma oli 0,9 milj. euroa ja myönnetty määräraha käytettiin kokonaisuudessaan.

Valtiovarainministeriö myönsi 16.12.2015 päätöksellään Puolustusvoimille momentin 28.70.01 ”Valtion ICT:n ohjaus ja kehittäminen” määrärahaa 0,3 milj. euroa. Määräraha siirtyi kokonaisuudessaan vuodelle 2016 ja momentin siirtyvä erä vuodelta 2015 oli näin ollen 0,3 milj. euroa. Lisäksi valtiovarainministeriö kohdensi vuoden 2016 aikana 8.2.2016 päätöksellään 0,2 milj. euroa ja 4.7.2016 päätöksellään 0,3 milj. euroa momentin määrärahaa Puolustusvoimille, jolloin vuonna 2016

käytettävissä oleva määräraha oli yhteensä 0,8 milj. euroa. Momentin 28.70.01 vuoden 2016 tilinpäätöstoteuma oli 0,8 milj. euroa ja myönnetty määräraha käytettiin kokonaisuudessaan.

Valtiovarainministeriö myönsi 16.12.2015 päätöksellään Puolustusvoimille momentin 28.70.04 ”Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen tietojärjestelmien tietoturva ja varautuminen” määrärahaa 1,8 milj. euroa. Määräraha siirtyi kokonaisuudessaan vuodelle 2016 ja momentin siirtyvä erä vuodelta 2015 oli näin ollen 1,8 milj. euroa. Momentin 28.70.04 vuoden 2016 tilinpäätöstoteuma oli noin 39 000 euroa ja vuodelle 2017 siirtyvä erä oli 1,76 milj. euroa.

1.7.3. Tuotto- ja kululaskelma

Toiminnan tuotot

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksikkö keräsi toiminnallaan vuonna 2016 tuottoja 46,6 milj. euroa, joka on noin 4,8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2015 toiminnan tuotot.

Maksullisen toiminnan tuotot laskivat noin 0,2 milj. eurolla. Tuottojen lasku aiheutui pääosin siitä, että vuonna 2016 ei tehty vastaavanlaista Puolustusvoimien lentokalustolla toteutettua järjestelmätestausta kuin vuonna 2015. Muilta osin maksullisen toiminnan tuotoissa tapahtuneet vähäiset muutokset voidaan katsoa aiheutuvan normaalista toiminnan vuosittaisesta vaihtelusta.

Perityt vuokrat ja käyttökorvaukset pysyivät lähes edellisen vuoden tasolla laskien noin 0,2 milj. euroa. Perittyjen vuokrien ja käyttökorvausten osalta muutosta tapahtui palvelussuhdeasuntojen määrän vähentymisestä sekä johtamisjärjestelmäalalla tapahtuneen toiminnan muutoksesta aiheutuen. Edellä mainitut tekijät vaikuttivat laskevasti kyseisten erien muodostumiseen. Osaltaan perittyjen vuokrien ja käyttökorvausten nousua tapahtui kumppanuuksista aiheutuissa edelleen las-kutettavissa kiinteistömenoissa.

Muut toiminnan tuotot vähenivät edellisestä vuodesta noin 4,4 milj. euroa. Merkittävimmän tekijä laskuun vaikuttava tekijä on vuonna 2015 toteutettu kunnossapidon kumppanuuden laajentumiseen liittynyt omaisuuden myynti. Vuonna 2016 vastaavaa myyntiä ei ollut.

Toiminnan kulut

Toiminnan kulujen suurimmat ryhmät muodostuivat henkilöstökuluista, joiden määrä vuonna 2016 oli 872,9 milj. euroa (35,2 % toiminnan kuluista), ja palvelujen ostoista 691,7 milj. euroa (27,9 % toiminnan kuluista) sekä muista kuluista 402,2 milj. euroa (16,2 % toiminnan kuluista).

Henkilöstökulujen määrä väheni edellisestä vuodesta 16,7 milj. euroa eli 1,9 %. Edelliseen vuoteen verrattuna virkasuhdepalkat vähenivät noin 7,6 milj. eurolla eli noin 1,2 %:lla. Virkasuhdepalkkojen vähenemiseen keskeisesti vaikutti varsinaisten palkkojen määrän lasku 6,7 milj. eurolla aiheutuen edelleen puolustusvoima-uudistuksen toimeenpanosta, jossa Puolustusvoimien tehtäväkokoontaminen supistui merkittävästi. Lisäksi virkasuhteisten työaikaperusteiset korvaukset laskivat 6,1 %:lla eli noin 1,4 milj. eurolla, mikä osaltaan aiheutuu ylitiöiden vähentyneestä määrästä toiminnan vakiinnuttua puolustusvoima-uudistuksen jälkeen.

Työsuhdepalkat laskivat edellisestä vuodesta 2,2 milj. euroa eli 11,5 % puolustusvoima-uudistuksen myötä toteutetun henkilöstörakenteen muutoksen johdosta.

Muut palkat ja palkkiot kokonaisuutena vähenivät noin 3,4 milj. euroa eli 5,2 %

edellisestä vuodesta. Keskeisin selittävä tekijä oli voimakkaimmin vuoteen 2015 kohdistuneet puolustusvoimauudistuksen henkilöstötoimenpiteet, jotka osaltaan nostivat merkittävästi muuttorehujen sekä muiden palkkojen, palkkioiden ja päivärahojen (irtisanoutumiskorvaukset) osuutta kyseisenä vuonna. Vuonna 2016 puolustusvoimauudistukseen liittyviä irtisanoutumiskorvauksia ja muuttorehujia ei enää vastaavalla tasolla maksettu.

Muihin palkkoihin ja palkkioihin sisältyvät varusmiesten päivärahat laskivat noin 1,0 milj. euroa palvelusvuorokausien lukumäärän laskusta johtuen. Kriisinhallinta-operaatioiden henkilöstömäärän laskun vuoksi myös kriisinhallintahenkilöstön päivärahat laskivat vuoteen 2015 verrattuna noin 0,9 milj. euroa eli 8,4 %. Kertaus-harjoitusvuorokausien määrä nousi vuonna 2016 aiheuttaen reserviläispalkkojen ja -päivärahojen kasvua yhteensä noin 1,2 milj. euroa.

Varsinaisten palkkojen eläkemaksut laskivat noin 3,9 milj. eurolla. Eläkemaksujen palautukset ja lisätilitykset kasvoivat noin 0,5 milj. eurolla eli 16,3 %. Vuonna 2016 maksettiin määräaikaisten sotilaiden vakinaistamisen takautuvia eläkemaksuja 3,6 milj. euroa. Valtion eläkerahasto (KEVA) palautti vuosien 2010 ja 2015 eläkemaksuja 0,3 milj. euroa ja lisäksi tehtiin aikaisempien vuosien tapaturma- ja eläkemaksuja koskevia oikaisuja 0,7 milj. eurolla.

Lomapalkkavelan ja lomapalkkojen henkilösivukuluvelan nostavia muutostarkistuksia tehtiin noin 0,5 milj. eurolla vähemmän kuin edellisessä vuonna. Kyseisiä tarkistuksia tehtiin lomapalkkavelkaa laskevasti 4,7 milj. eurolla vuonna 2016 ja 4,1 milj. euroa vuonna 2015. Lomapalkkavelan määrää on osaltaan edelleen vähentänyt puolustusvoimauudistuksen henkilöstörakenteen muutoksen myötä tapahtunut Puolustusvoimien henkilöstömäärän lasku.

Palveluiden ostot ovat kokonaisuutena lisääntyneet vuoteen 2015 verrattuna yhteensä noin 9,0 milj. euroa eli 1,3 %. Korjaus- ja kunnossapitopalvelut ovat nousseet noin 25,4 milj. euroa eli 10,6 % edellisestä vuodesta. Merkittävintä tekijä nousulle on maanpuolustuskaluston korjaus- ja kunnossapitopalvelut, jotka ovat lisääntyneet noin 20,7 milj. euroa eli 23 % edellisvuoteen verrattuna. Kuljetusvälineiden korjaus- ja kunnossapitopalvelut ovat nousseet noin 3,7 milj. euroa ja muut korjaus- ja kunnossapitopalvelut noin 2,2 milj. euroa vuodesta 2015. Korjaus- ja kunnossapitopalveluiden kasvuun vaikuttavat eri järjestelmien elinkaaren eri vaiheiden vuosivaihtelut ja tätä kautta korjaus- ja kunnossapitopalveluiden vuosittain kohdentuminen järjestelmille. Varastointitoimintoihin liittyvät rakentamispalvelut ovat kasvattaneet maa- ja vesirakenteiden korjaus- ja kunnossapitopalveluita noin 1,1 milj. euroa.

Palvelujen ostojen lisääntymistä selittävä tekijä on edelleen myös johtamisjärjestelmäalan ulkoisilta palvelutuottajilta (Hallinnon tietotekniikkakeskus, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus sekä Suomen Turvallisuusverkko Oy) hankittavaksi siirretyt palvelut. Puolustusvoimien toimialariippumattomat ICT-palvelut keskitettiin vuoden 2016 aikana Valtorin tuotettavaksi. Atk-palvelujen ostoissa valtion virastoilta ja tietoliikenneyhteyspalveluissa on tapahtunut vuoteen 2015 verrattuna yhteensä noin 21,6 milj. euron kasvu.

Muiden palvelujen osalta ostot ovat vähentyneet yhteensä noin 38,4 milj. eurolla eli 12,7 %. Tietotekniikka-alan asiantuntija- ja tutkimuspalvelujen ostot ovat laskeutuneet edellisvuodesta noin 5,3 milj. eurolla eli 31,6 %. Muut asiantuntija- ja tutkimuspalvelut ovat vähentyneet noin 18,3 milj. euroa eli 21,5 % ja muut ulkopuoliset palvelut 7,4 milj. euroa eli 33,6 %. Muiden asiantuntija- ja tutkimuspalveluiden laskuun vaikuttaa osaltaan suorituskyvyn rakentamiseen ja ylläpitoon liittyvien asiantuntijapalvelujen hankintojen pienentyminen.

Muut kulut kasvoivat edellisestä vuodesta 52,8 milj. euroa eli 15,1 %. Kasvua selittää erityisesti maanpuolustuskaluston hankintojen nousu 50,9 milj. eurolla eli 17,5 %. Muun muassa panssaroituihin ajoneuvoihin, laivoihin ja veneisiin sekä viestikalustoon kohdistuvat hankinnat nousivat vuoteen 2015 verrattuna. Tilikaudelle kohdistuviin maanpuolustuskaluston hankintoihin vaikuttavat hankkeiden etenemisestä ja maksuaikatauluista aiheutuvat suorituskyvyn rakentamisen vuosittaiset vaihtelut. Muihin kuluihin laskevasti vaikutti osaltaan puolustustarvikkeiden ja niihin liittyvien palveluiden ostoja koskevan Foreign Military Sales (FMS) -sopimuksen maksusuoritusten kirjaamisen menettelyyn vuonna 2016 tehty muutos.

Henkilöstölle maksettavat muut kustannusten korvaukset laskivat vuoteen 2015 verrattuna noin 1,7 milj. eurolla. Lasku aiheutuu puolustusvoimauudistukseen liittyvien muutto- ja siirtokustannusten korvausten merkittävällä vähenemisellä vuonna 2016.

Aineita, tarvikkeita ja tavaroita koskevien kulujen määrä yhteensä kasvoi edellisestä vuodesta 70,0 milj. euroa eli 32,6 %, kun otetaan huomioon vaihto-omaisuusvaraston muutoskirjaukset. Niitä tehtiin vaihto-omaisuusvarastoa kasvatavasti 7,4 milj. eurolla, kun edellisenä vuonna vastaavia muutoskirjauksia tehtiin 69,6 milj. eurolla. Ostot tilikauden aikana kasvoivat noin 7,8 milj. euroa eli 2,7 %.

Kasvu ostoissa tilikauden aikana selittyy vaatteiston kulujen nousulla noin 8,0 milj. eurolla ja muiden arvoltaan vähäisten koneiden, kalusteiden ja kuljetusvälineiden kulujen nousulla noin 4,6 milj. eurolla sekä työasemien kulujen nousulla noin 2,8 milj. eurolla. Muiden arvoltaan vähäisten tietotekniikka-alan koneiden ja laitteiden ostot kasvoivat edellisestä vuodesta noin 2,8 milj. euroa. Ostoihin tilikauden aikana on laskevasti vaikuttanut muiden aineiden ja tarvikkeiden 12,9 milj. euroa edellisestä vuodesta pienemmät kulut.

Vuokrakulut kasvoivat 8,1 milj. euroa eli 4,4 % vuoteen 2015 verrattuna. Kasvu selittyy keskeisesti Senaatti-kiinteistöille maksettavien pääomavuokrien nousulla. Pääomavuokrat Senaatti-kiinteistöille nousivat edelliseen vuoteen verrattuna 13,3 milj. eurolla eli 10,9 %. Lisäksi kuljetusvälineiden vuokrat kasvoivat noin 2,3 milj. euroa eli 28,6 % aiheutuen pääosin sotilaallisen kriisinhallinnan Irakin operaation laajenemisesta vuonna 2016. Vuokrakuluja vähensi muiden tilavuokrien lasku edellisvuodesta 3,1 milj. euroa sekä palvelussuhdeasuntojen vuotta 2015 alhaisemmasta määrästä aiheutunut asuntojen vuokrien lasku 1,8 milj. euroa.

Valmistus omaan käyttöön -kirjauksia tehtiin yhteensä noin 9,1 milj. euron edestä liittyen pääosin keskeneräisiin aineellisiin käyttöomaisuushankintoihin. Lisäystä edellisen vuoden kirjauksiin oli noin 3,5 milj. euroa eli 62,2 %. Valmistus omaan käyttöön -kirjauksien kasvuun on ensisijaisesti vaikuttanut NH90-koulutusjärjestelmään liittyvän keskeneräisen käyttöomaisuuden aktivointi.

Käyttöomaisuuden poistot olivat 41,1 milj. euroa eli 16,9 % Puolustusvoimien käyttöomaisuuden määrästä. Poistot vähenivät vuoteen 2015 verrattuna 2,2 milj. euroa eli 5,1 %. Suunnitelmasta poikkeavat poistot olivat noin 0,5 milj. euroa eli 97,5 % edellisvuotta pienemmät. Poistot koneista ja laitteista laskivat 1,3 milj. euroa eli 3,7 %. Vertailuvuoteen 2015 kohdistui normaalia enemmän poistoja puolustusvoimauudistuksen yhteydessä toteutettujen inventointien sekä myydyin omaisuuden vuoksi. Vuonna 2016 vastaavia poistoihin vaikuttavia tapahtumia ei ollut.

Sisäiset kulut kasvoivat edellisestä vuodesta noin 0,9 milj. euroa eli 47,2 % aiheutuen pääosin yhteistoiminnan kustannusten korvausten noususta noin 0,6 milj. eurolla. Sisäisten kulujen kasvu vuonna 2016 aiheutuu pääosin muihin tilavuokriin liittyvien yhteistoiminnan kustannusten korvauksista Valtioneuvoston kanslialle.

Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot olivat 0,7 milj. euroa ja ne kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna noin 0,5 milj. euroa. Rahoitustuotot muodostuivat pääosin toimitusten viivästymisestä maksettavien viivästyssakkojen korkotuotoista vuonna 2016.

Rahoituskulut kasvoivat noin 0,4 milj. euroa vuoteen 2015 verrattuna. Kasvun merkittävin tekijä oli yksittäiselle hankkeelle toimitusten yhteydessä tehtyjen tarkastusten ja niihin liittyvien maksujen pidätysten yhteydessä muodostuneet viivästyskorot (0,5 milj. euroa).

Satunnaiset tuotot ja kulut

Satunnaiset tuotot olivat noin 6,3 milj. euroa niiden kasvaen edelliseen vuoteen verrattuna 2,0 milj. euroa. Satunnaiset tuotot muodostuvat keskeisesti toimitusten viivästymisestä Puolustusvoimien logistiikkalaitokselle maksetuista viivästyssakko-tuotoista.

Satunnaisia kuluja oli 0,4 milj. euroa ja ne laskivat vuodesta 2015 noin 0,7 milj. eurolla eli 62,3 %:lla. Satunnaiset kulut koostuivat pääosin puolustusvoimauudistukseen liittyvistä korvauksista ja kuluista, joita vuonna 2016 maksettiin selkeästi edellisvuotta vähemmän.

Siirtotalouden tuotot ja kulut

Siirtotalouden kuluihin kuuluvat maavoimien maksamat muut käyttötalouden kulut ulkomaille. Ne olivat vuonna 2016 lähes edellisen vuoden tasolla (noin 0,1 milj. euroa).

Tuotot ja kulut veroista ja pakollisista maksuista

Vuoteen 2016 verrattuna perityt arvonnäverot laskivat 13,3 milj. euroa eli 42,6 % aiheutuen lähes kokonaan yhteisö Hankintojen arvonnäverotuottojen vähenemisestä noin 13,3 milj. eurolla.

Vuoteen 2015 verrattuna suoritettavat arvonnäverot laskivat noin 18,4 milj. euroa eli 6,5 %, jota selittävät keskeisesti 13,3 milj. eurolla kasvaneet yhteisö Hankintojen arvonnäverokulut. Suoritettavat arvonnäverokulut laskivat noin 5,1 milj. eurolla.

Vuoden 2016 kulujäämä

Tuotto- ja kululaskelman lopputulos osoittaa 2,7 mrd. euron kulujäämää. Kulujäämä nousi vuoteen 2015 verrattuna 115,2 milj. euroa eli 4,5 %. Kulujäämän nousua selittää pääosin toiminnan kulujen kasvu, joka aiheutuu keskeisesti merkittävästi edellisvuotta pienemmistä vaihto-omaisuusvaraston muutoskirjauksista sekä vuotta 2015 suuremmista maanpuolustuskaluston hankinnoista.

1.7.4. Tase

Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset

Puolustusvoimien käyttöomaisuudesta 7,42 % muodostuu aineettomista hyödykkeistä (2015 8,37 %) ja 92,58 % aineellisista hyödykkeistä (2015 91,63 %). Vuodesta 2015 aineettomien hyödykkeiden määrä pysyi lähes samana (-0,9 %). Aineellisten hyödykkeiden määrä nousi noin 30,4 milj. euroa eli 13 %.

Käyttöomaisuuden kokonaismäärä nousi vuonna 2016 edellisestä vuodesta 30,2 milj. euroa eli 11,8 %. Kasvu muodostuu pääasiassa koneiden ja laitteiden määrän kasvusta noin 34,5 milj. eurolla. Eniten kasvua on omaisuuserissä autot ja

muut maakuljetusvälineet (noin 17,9 milj. euroa), muut koneet ja laitteet (noin 11,4 milj. euroa) sekä laivat ja muut vesikuljetusvälineet (noin 7,2 milj. euroa). Kasvun taustalla on useampi suuri ajoneuvohankinta, käyttöomaisuuteen aktivoitu HEKO -simulaattori sekä Suomen Ympäristökeskuksen Puolustusvoimille siirtämä öljyntorjunta-alus Hylkeen peruskorjauksen arvo. Taseen loppusummasta käyttöomaisuuden osuus on noin 27 % (2015 26 %).

Vaihto- ja rahoitusomaisuus

Vaihto- ja rahoitusomaisuuden kasvu vuodesta 2015 on noin 45,2 milj. euroa (+6,2 %). Vaihto-omaisuuden määrä kasvoi edellisestä vuodesta noin 7,4 milj. euroa (+1,8 %). Suurin yksittäinen tekijä kasvun taustalla on lisääntyneet vaateistohankinnat Puolustusvoimien logistiikkalaitoksessa.

Rahoitusomaisuuden suurimman erän muodostavat lyhytaikaisiin saamisiin kuuluvat ennakkomaksut, joiden määrä oli noin 325,8 milj. euroa. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli noin 18,5 milj. euroa eli 6,0 %. Kasvua selittää keskeisesti puolustustarvikkeiden ja niihin liittyvien palveluiden ostoja koskevan Foreign Military Sales (FMS) -sopimuksen maksusuoritusten kirjaaminen kokonaisuudessaan ennakkomaksuksi. Ennen vuotta 2016 kirjattiin liikekirjanpitoon kyseisistä hankinnoista osa suoraan kuluksi ja osa ennakkomaksuksi.

Pitkäaikaiset saamiset olivat noin 1,5 milj. euroa kasvaen edellisestä vuodesta noin 0,2 milj. eurolla. Suurin yksittäinen saaminen liittyy monikansallisen kriisinhallintaoperaation kassavarannon ylläpitoon.

Myyntisaamisten määrä oli noin 5,0 milj. euroa pysyen edellisen vuoden tasolla. Siirtosaamiset kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 19,5 milj. euroa. Kasvu johtuu työnantajamaksujen kohdentamisesta. Tapaturmamaksut, työntekijän eläkemaksut, työnantajan eläkemaksut ja työttömyysvakuutusmaksut olivat kohdentuneet vuoden 2016 kirjanpitoon, josta ne siirrettiin vuoden 2017 kirjanpitoon siirtosaamiskirjauksella. Muut lyhytaikaiset saamiset olivat noin 0,15 milj. euroa vähentyen edellisestä vuodesta noin 0,55 milj. euroa.

Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat kasvoivat edellisen vuoden tasosta noin 0,3 milj. eurosta 0,4 milj. euroon. Merkittävin tekijä kasvulle on vuodenvaihteessa tapahtunut Libanonin kriisinhallintaoperaation käytössä olevalle pankkitilille tehty kassantäydennys.

Vaihto-omaisuuden osuus taseen loppusummasta oli 39 % (2015 42 %). Rahoitusomaisuuden osuus taseen loppusummasta oli 33 % (2015 32 %).

Taseen loppusumma 1055,3 milj. euroa nousi edelliseen vuoteen verrattuna noin 75,4 milj. eurolla.

Oma pääoma

Taseen pääoman siirrot -erään tilinpäätöksessä siirretyt katteet, tyhjennykset, läheteiden tili, hallinnan siirrot ja yhteishankinnoista aiheutuneet menonsiirrot olivat vuonna 2016 yhteismäärältään noin 2,72 mrd euroa (2015 2,60 mrd euroa). Tähän kasvuun vaikuttivat suurimpina vuonna 2015 tapahtunut Puolustusvoimilta Suomen Erillisverkoille luovutettujen omaisuuserien siirto ja vuonna 2016

Puolustusvoimille siirretty öljyntorjunta-alus Hylkeen peruskorjauksen arvo. Kun tilikauden kulujäämä oli noin 2,67 mrd euroa, ylittävät pääoman siirtoihin menojen maksuista ja tulojen perimisestä kirjatut erät tilikauden tuottojen ja kulujen erotuksen noin 46,6 milj. eurolla. Valtion pääoma tilikauden 2016 lopussa oli 699,1 milj. euroa, jossa lisäystä vuoteen 2015 verrattuna oli edellä mainittu noin 46,6 milj. euroa.

Vieras pääoma

Vuoteen 2015 verrattuna vieraan pääoman määrä kasvoi 28,8 milj. euroa. Ostovelat kasvoivat vuonna 2016 edelliseen vuoteen verrattuna 53,0 milj. euroa eli noin 53,8 %. Osa kasvusta johtuu vertailuvuoden tavallista pienemmästä aineistosta. Vuoden 2015 tilinpäätöksen yhteydessä tapahtui vuodelle 2015 kuuluneiden laskujen kirjautumista 2016 kirjanpitoon jääden siten pois vertailuvuoden luvuista. Osaltaan ostovelkojen kasvu selittyy myös edellisvuotta pidempään auki olleesta ostoreskontrasta.

Edelleen tilitettävät erät vähentyivät edelliseen vuoteen verrattuna noin 1,9 milj. euroa eli 9,3 % aiheutuen henkilöstömäärän vähenemisestä. Merkittävin vähennykseen vaikuttava erä oli työnantajan eläkemaksut.

Siirtovelat kokonaisuutena vähenivät 19,7 milj. euroa (-10,5 %) 167,8 milj. euroon aiheutuen muiden siirtovelkojen vähenemisestä noin 15,1 milj. eurolla (-83,1 %) ja lomapalkkavelan vähenemisestä noin 4,7 milj. eurolla (-2,8 %). Muiden siirtovelkojen vähenemistä selittää se, että vuoden 2016 tilinpäätöksessä rajattiin siirtovelkoihin kirjattavaksi summaltaan yli 10 000 euron laskut. Lomapalkkavelan laskua selittää keskeisesti henkilöstömäärän väheneminen.

1.8. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Puolustusvoimien johto vastaa siitä, että puolustusvoimissa toteutetaan talouden ja toiminnan laajuuteen sekä niihin liittyviin riskeihin nähden asianmukaiset sisäisen valvonnan menettelyt, joilla varmistetaan talouden ja toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden sekä johtamisen edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnasta.

Sisäisessä valvonnassa on noudatettu sisäisen valvonnan ohjausasiakirjaa, joka antaa perusteet sisäisen valvonnan järjestämisestä tulosityksiköissä. Sisäisen valvonnan vastuut on sisällytetty puolustusvoimien hallintoonormiin ja hallintoyksiköiden työjärjestyksiin. Hallintoyksiköt ovat sisällyttäneet sisäisen valvonnan vaatimuksia omiin toimintakäskyihinsä ja suunnitelmiinsa.

Sisäinen tarkastus toteuttaa puolustusvoimien johdon lakisääteistä valvontavelvollisuutta ja selvittää sisäisen valvonnan riittävyttä ja asianmukaisuutta Pääesikunnan päällikön hyväksymän vuosisuunnitelman perusteella. Sisäinen tarkastus on arvioinut sisäisen valvonnan riittävyttä ja asianmukaisuutta suorittamiensa tarkastusten perusteella ja antanut tarkastuskohtaisia arvioita.

Puolustusvoimien toiminnan lainmukaisuutta ja sotilasoikeudenhoitoa ohjaa ja valvoo valtioneuvoston asetusperusteisesti puolustusvoimien asessori. Sisäistä laillisuusvalvontaa täydentää ulkoisten laillisuusvalvojien, kuten eduskunnan oikeusasiamiehen, puolustusvoimiin kohdistama ulkoinen laillisuusvalvonta.

Sisäisen valvonnan kaikkia toimialoja koskevana painopisteenä oli vuonna 2016 tietoturvallisuus. Puolustusvoimat osallistui valtiovarainministeriön johtamaan tietoturvan korotetun tason yhteishankkeeseen, mikä tuki puolustusvoimien omaa työtä ja edisti poikkihallinnollista verkostoitumista. Tulosityksiköiden yhteistyönä laadittiin tietoturvallisuuden hallintajärjestelmä sisäisen valvonnan mekanismeineen.

Tietoturvariskejä arvioitiin valtakunnallisesti hallintoyksikötasolla. Tulosityksiköiden edustajista koostuva tietoturvallisuuden suunnitteluryhmä analysoi riskit ja vuosikellon mukainen tietoturvallisuuden johtoryhmä käsitteli tärkeimmät havainnot ja hyväksyi toimenpiteet riskien pienentämiseksi. Jatkuvuussuunnittelu laajennettiin koskemaan useampia tieto- ja tietoliikennejärjestelmiä.

Taloustoimialalla määritellään vuosittain toimintasuunnitelmassa sisäisen valvonnan painopistealueet. Vuonna 2016 erityisenä painopistealueena olivat maksullinen toiminta, valtuusseuranta ja maksuaikakorttien käytön valvonta. Valvontaa suoritettiin sekä toiminnan yhteydessä että erillisillä valvontatoimenpiteillä. Yhteisiä toimintatapoja koulutettiin matkahallinnassa, valtuusseurannassa ja kustannuslaskentaperusteisen työajan kirjaamisessa. Palvelukeskusmalli tuki koko organisaation kattavaa yhdenmukaista toimintatapaa.

Valtuusseurannan tietojen laaja tarkastus suoritettiin välitilinpäätöksen ja edellisen tilinpäätöksen yhteydessä. Taloustoimiala suoritti valtuusseurannan tositeaineiston jatkuvaa valvontaa tilikauden aikana. Valtuusseurannan normi päivitettiin.

Sisäisen valvonnan arviointikehikkoon perustuen hallintoyksiköt arvioivat seuraavia kohteita: tavaroiden ja palveluiden hankintamenettelyt, palkkahallinnon pro-

sessi, päivärahojen maksatus ja johdon suorittama tuloksellisuuden arviointi.

Sisäisen valvonnan arvioidaan toteutuneen hyvän hallintotavan mukaisesti. Puolustusvoimien toiminnassa ja taloudessa ei ole vuoden 2016 aikana ollut olennaisia, tavoitteiden saavuttamista vaarantavia puutteita tai virheitä tai säädösten vastaista toimintaa. Puolustusvoimien lausuma perustuu kaikkien johtotasojen raportoinnista koottuun tilannekuvaan, toimintavuoden aikana hankittuun tietoon sekä johdon omaan näkemykseen.

Kehittämistä jatketaan edelleen tunnistamalla paremmin valvontavastuita prosesseissa ja toimialoilla sekä seuraamalla riskien ja niihin liittyvien toimenpiteiden käsittelyä ja dokumentointia.

1.9. Arviointien tulokset

Valtiontalouden tarkastusvirasto suoritti vuoden 2016 tilintarkastuksen yhteydessä asianmukaisuustarkastuksia, joiden pääpaino oli tase, talousarvion noudattaminen sekä tilausvaltuudet ja lisäksi tarkastettiin palkkoja sekä suoritettiin vaihtomaisuuteen liittyviä pistokoeinventointeja. Tarkastuksissa palattiin myös aikaisempiin tarkastushavaintoihin. Tarkastus julkaistaan keväällä 2017. Vuoden 2015 tilintarkastuksen yhteydessä toteutettiin lisäksi "Valvontaympäristön tarkastus – ylimmän johdon menettelytavat" -laillisuustarkastus. Tarkastus julkaistiin keväällä 2016 ja VTV:n siihen liittyen eduskunnan oikeusasiamieheltä pyytämä arviointi julkaistiin syksyllä 2016.

Valtiontalouden tarkastusvirasto aloitti syksyllä 2016 esiselvitysten perusteella kaksi tuloksellisuustarkastusta, toinen aiheesta materiaalsen valmiuden säästöt tai sopeuttaminen ja toinen aiheesta Puolustusvoimauudistus ohjausjärjestelmän näkökulmasta. Tarkastusten on suunniteltu valmistuvan syksyllä 2017.

Palvelukykyä on mitattu tavanomaisten käytänteiden mukaisesti. Kouluttavissa joukko-osastoissa sitä on tehty varusmiesten loppu- ja keskeyttämiskyselyillä. Palveluita tuottavat laitokset ovat toteuttaneet asiakaskyselyitä toiminnan ja palveluiden kehittämiseksi. Puolustusvoimien hallintoyksiköissä itsearviointeja on jatkettu vaihtelevassa laajuudessa, ja raportointi ei näin ollen ole kattava. Itsearviointien raportoinnin toimintamallien kehittämistä jatketaan.

Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen toimintajärjestelmä on rakennettu ISO 9001:2015 vaatimusten mukaisesti. Toimintajärjestelmän sertifiointi toteutui suunnitelman mukaisesti, auditoinnin toteutti Inspecta Sertifiointi Oy. Sertifiointin toisen vaiheen auditointikäynnit toteutettiin logistiikkalaitoksen hallintoyksiköihin pl. Sotilaslääketieteenkeskus (SOTLK). Arvioinnissa otettiin huomioon tulokset, jotka saatiin ensimmäisen vaiheen auditointikäynneillä, myös SOTLK:n osalta. Auditoinnissa todettiin kaksi lievää poikkeamaa, joiden korjaavat toimenpiteet toteutettiin viipymättä ja ne hyväksyttiin marraskuun alussa. Puolustusvoimien logistiikkalaitokselle myönnettiin ISO 9001:2015 sertifikaatti 8.11.2016 ja se luovutettiin logistiikkalaitoksen johdolle 5.12.2016.

Maanpuolustuskorkeakoulu on toteuttanut vuoden 2016 aikana itsearvioinnit sekä opetuksen laadunarviointeja omissa laitoksissaan, Logistiikkakoulussa, Jalkaväkikoulussa, Utin jääkäriyrykmentissä sekä sotatieteiden tohtoriohjelmassa.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI auditoi syksyllä 2016 Maanpuolustuskorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmää. Auditointi perustuu korkeakoulun tekemään itsearviointiraporttiin, auditointiryhmälle toimitettuihin asiakirjanäytteisiin sekä auditointivierailuun 15. - 17.11.2016. Vierailun aikana haastateltiin henkilöstöä, opiskelijoita ja sidosryhmiä. Kaikkiaan haastateltuja oli noin sata. KARVI päättää auditointituloksesta 13.3.2017, jolloin auditointiraportti julkaistaan.

Puolustusvoimien kansainvälisellä keskuksella (PVKVK/MPKK) on voimassa oleva ISO9001 ja NATO -laatusertifikaatit. PVKVK:n toinen YK:n kurssi UNPOC sai myös YK:n laatusertifikaatin (2/2016).

Porin prikaatissa on toteutettu 26. - 27.9.2016 DNV-GL:n ympäristöjärjestelmä ISO 14001 tarkastus. Tarkastuksen perusteella Porin prikaatissa on edelleen voimassa ympäristöjärjestelmä ISO 14001 laatusertifikaatti.

1.10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä

Puolustusvoimissa ei todettu vuonna 2016 merkittäviä talouteen tai omaisuuteen liittyviä väärinkäytöksiä tai väärinkäytösepäilyjä. Yhteensä väärinkäytöksiä tai niiden epäilyjä on ilmoitettu kahdeksan kappaletta ja niistä pääosa liittyy virkamatkustamiseen ja maksuaikakorttien väärinkäytökseen. Yksi tapaus liittyy pv:n hallinnoimien varojen kavaltamiseen ja yksi tapaus hankintojen toteutukseen. Yksi tapaus on edennyt syyteharkintaan ja muut ovat vielä selvittelyvaiheessa. Tapausten kokoluokat olivat satoja tai muutamia tuhansia euroja. Yksi tapaus oli kymmeniä tuhansia euroja ja hankintaan liittyvän tapauksen kokoluokkaa ei voi vielä arvioida.

Vuoden 2014 aikana havaitut väärinkäytökset on selvitetty ja vuoden 2013 aikana havaittuja väärinkäytösepäilyjä on vielä yksi syyteharkinnassa. Vuoden 2015 aikana havaittuja väärinkäytösepäilyjä on vielä kolme syyteharkinnassa.

27. Puolustusministeriön hallinnonala										
27.01.01. Puolustusministeriön toimintamenot (netto) (smr 2 v)										
27.01.01.2. Muut toimintamenot (KPY)	400 000,00	400 000,00	400 000,00	0,00	440 062 445,52	2 939 655 445,52	2 412 390 704,16	526 117 901,67		
27.01.21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavasaamäärä (smr 2v)	1 556 000,00	400 000,00	400 000,00	0,00	0,00	400 000,00	400 000,00	0,00		
27.01.29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonsäilyseronnot (A)	281 985 784,25	2 105 000,00	497 412,65	0,00	765 910,41	2 870 910,41	1 263 323,06	1 607 587,35		
27.10.01. Puolustusvoimien toimintamenot (netto) (smr 2v)	1 838 940 000,00	340 130 000	257 859 020,08	82 270 979,92						
27.10.01.1. Kintestömenot	249 513 000,00	1 899 710 000	1 749 985 953,23	149 724 046,77	109 495 955,16	2 009 205 955,16	1 859 469 130,93	149 724 046,77		
27.10.01.2. Puolustusvoimien toiminnallisia tarpeita aiheuttavien palveluskeskusten vuokrausmaksujen maksaminen (EK) (ennintään)		255 987 000	248 758 977,58	7 228 022,42	0,00	255 987 000,00	248 758 977,58	7 228 022,42		
27.10.01.3. Suoainvalideille ja sotaveteraaneille, maapuolustustyölle, partiolaistoimintaan sekä merkittävälle urheilupaikantilalle suoritettavien liiketaloilijain perustein hinnoitellun maksullisen toiminnan hintojen alentamisen (EK) (ennintään)	4 800 000,00	4 000 000	2 325 747,94	1 674 252,06	821 610,65	4 821 610,65	3 147 358,59	1 674 252,06		
27.10.01.6.26. Peruskoulutus VN-kalustolla - tilausvaltuus (KPY)	155 000,00	155 000	135 000,00	20 000,00	40 000,00	195 000,00	175 000,00	20 000,00		
27.10.01.6.30. Vuoden 2012 toimintamenojen tilausvaltuus (KPY)	4 581 000,00	4 581 000	4 581 000,00	0,00	465,44	4 581 465,44	4 581 465,44	0,00		
27.10.01.6.32. Vuoden 2013 toimintamenojen tilausvaltuus (KPY)	7 000 000,00				674 681,75	674 681,75	661 904,29	0,00		
27.10.01.6.33. Puolustusvoimien logistiikka 2013 (PVLOG-2013) -tilausvaltuus (KPY)	18 034 000,00	14 373 000	3 602 994,41	10 770 005,59	8 522 580,15	22 895 580,15	12 125 574,56	10 770 005,59		
27.10.01.6.34. Vuoden 2014 toimintamenojen tilausvaltuus (KPY)	26 780 000,00	30 520 000	25 794 630,51	4 725 369,49	1 555 876,05	32 075 876,05	27 350 506,56	4 725 369,49		
27.10.01.6.35. KASI-järjestelmän ylläpito - tilausvaltuus (KPY)	66 400 000,00	22 400 000	13 793 948,32	8 606 051,68	20 247 297,26	42 647 297,26	34 041 245,58	8 606 051,68		
27.10.01.6.36. Vuoden 2015 toimintamenojen tilausvaltuus (KPY)	3 000 000,00	3 000 000	2 370 868,00	629 132,00	584 580,00	3 584 580,00	2 955 448,00	629 132,00		
27.10.01.6.37. Kunnossapidon kumppanuus (Millog) - tilausvaltuus (KPY)	8 835 000,00	70 811 000	51 131 090,11	19 679 909,89	3 066 491,84	73 877 491,84	54 197 581,95	19 679 909,89		
27.10.01.6.38. Alkeis- ja peruskoulutuksen koulutusjärjestelmän hankinta -tilausvaltuus (KPY)	99 948 000,00	99 254 000	90 982 833,37	8 271 166,63	0,00	99 254 000,00	90 982 833,37	8 271 166,63		
27.10.01.9. Muut toimintamenot	1 349 894 000,00	2 000 000	44 838,25	1 955 161,75		2 000 000,00	44 838,25	1 955 161,75		
		1 392 629 000	1 306 464 024,74	86 164 975,26	73 982 372,02	1 466 611 372,02	1 380 446 396,76	86 164 975,26		

27.10.18. Puolustusmateriaalihakinnat (smr 3v)

27.10.18.1.01. Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2009) - tilausvaluus (KPY)	469 563 000,00	559 617 000	273 429 192,79	286 187 807,21	559 617 000,00	0,00	287 697 446,04	847 314 446,04	494 470 993,02	351 709 390,79
27.10.18.1.02. Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2010) - tilausvaluus (KPY)	48 710 000,00	22 042 000	0,00	22 042 000,00	22 042 000,00	0,00	59 818 272,51	81 860 272,51	40 687 393,45	41 172 879,06
27.10.18.1.04. Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2011) - tilausvaluus (KPY)	4 280 000,00	0,00					5 247 784,44	5 247 784,44	4 046 057,54	1 201 726,90
27.10.18.1.05. Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2012) - tilausvaluus (KPY)	22 531 000,00	80 601 000	19 735 883,48	60 865 116,52	80 601 000,00	0,00	24 047 784,20	104 648 784,20	43 774 667,68	60 874 116,52
27.10.18.1.06. Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2013) - tilausvaluus (KPY)	95 983 000,00	128 236 000	80 723 967,03	47 512 032,97	128 236 000,00	0,00	41 581 396,40	169 817 396,40	120 534 265,54	49 283 130,86
27.10.18.1.07. Valmiusryhtymien varustaminen (VYV) -tilausvaluus (KPY)	4 839 000,00	14 175 000	3 960 697,88	10 214 302,12	14 175 000,00	0,00	5 189 451,73	19 364 451,73	9 048 675,14	10 315 776,59
27.10.18.1.08. Tekninen tutkimus, tuotekehitys ja hankintavalmistelu 2013 (TTK-PROTO 2013) - tilausvaluus (KPY)	9 980 000,00	8 160 000	5 475 903,59	2 684 096,41	8 160 000,00	0,00	4 866 641,00	13 026 641,00	9 390 990,29	3 635 650,71
27.10.18.1.09. Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2014) - tilausvaluus (KPY)	100 700 000,00	97 600 000	75 402 391,73	22 197 608,27	97 600 000,00	0,00	34 838 136,53	132 438 136,53	104 899 435,20	27 538 701,33
27.10.18.1.10. Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2015) - tilausvaluus (KPY)	61 282 000,00	61 995 000	26 266 593,93	35 726 406,07	61 995 000,00	0,00	17 157 565,25	79 150 565,25	40 942 525,42	38 208 039,83
27.10.18.1.11. Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2016) - tilausvaluus (KPY)	30 550 000	30 550 000	10 970 343,73	19 579 656,27	30 550 000,00	0,00		30 550 000,00	10 970 343,73	19 579 656,27
27.10.18.1.14. Helikopterien huolto- ja tuketusjärjestelmien kehittäminen (HTH) - tilausvaluus (KPY)	580 000,00						1 639 708,52	1 639 708,52	1 418 978,15	220 730,37
27.10.18.1.17. Valmiusryhtymien varustamisen täydentäminen (VYV 2) - tilausvaluus (KPY)	0,00						1 133 845,25	1 133 845,25	0,00	0,00
27.10.18.1.25. Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2007) - tilausvaluus (KPY)	15 128 000,00	24 107 000	4 303 259,49	19 803 740,51	24 107 000,00	0,00	5 744 675,93	29 851 675,93	10 047 935,42	19 803 740,51
27.10.18.1.40. Indeksien ja valuat akusien muutoksista aiheutuvat menot (KPY)	12 017 000,00	26 887 000	26 881 658,75	5 341,25	26 887 000,00	0,00	62 041,82	26 949 041,82	26 943 700,57	5 341,25
27.10.18.2. Muut puolustusmateriaalihakinnat (EK) (ennitään)	93 533 000,00	65 266 000	19 708 493,18	45 557 506,82	65 266 000,00	0,00	85 510 142,46	150 776 142,46	70 906 024,89	79 869 900,59
27.10.19. Hawk Mk 51 - koneiden modifiointi (smr 3v)	4 000 000,00	2 000 000	458 342,00	1 541 658,00	2 000 000,00	0,00	263 005,00	2 263 005,00	721 347,00	1 541 658,00
27.10.19. Hawk Mk 51 - koneiden modifiointi	4 000 000,00	2 000 000	458 342,00	1 541 658,00	2 000 000,00	0,00	263 005,00	2 263 005,00	721 347,00	1 541 658,00

27.30.20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (smr 2v)	47 422 000,00	35 761 000	14 225 781,24	21 535 218,76	35 761 000,00	0,00	41 840 128,91	77 601 128,91	56 065 910,15	21 535 218,76
27.30.20.01. Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operatio) (EK)	434 000,00	932 000	796 420,13	135 579,87	932 000,00	0,00	61 336,38	993 336,38	857 756,51	135 579,87
27.30.20.02. Suomen Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintajoukon menot (EUFOR/ALTHEA-operatio) (EK)	214 000,00	148 000	96 973,35	51 026,65	148 000,00	0,00	127 446,11	275 446,11	224 419,46	51 026,65
27.30.20.03. Sotilaatarkkailujärjestelmän menot (EK)	1 968 000,00	3 255 000	2 660 334,82	594 665,18	3 255 000,00	0,00		3 255 000,00	2 660 334,82	594 665,18
27.30.20.04. Resolve Support -operaatio, Afganistan (EK)	4 612 000,00	5 000 000	1 335 642,98	3 664 357,02	5 000 000,00	0,00	2 767 693,99	7 767 693,99	4 103 336,97	3 664 357,02
27.30.20.05. Irakin koulutusoperaation menot (EK)	3 700 000,00	12 600 000	4 279 497,55	8 320 502,45	12 600 000,00	0,00	8 145 034,96	20 745 034,96	12 424 532,51	8 320 502,45
27.30.20.06. Liberialla kriisinhallintaopeaation menot (UNMIL-operatio) (EK)	47 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	7 085,03	7 085,03	7 085,03	0,00
27.30.20.07. Kriisinhallintaopeaatioiden yhteiset menot (EK)	1 132 581,00	5 671 000	965 387,02	4 705 612,98	5 671 000,00	0,00	5 197 730,94	10 868 730,94	6 163 117,96	4 705 612,98
27.30.20.08. Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma (EK)	14 271 020,00	1 000	0,00	1 000,00	1 000,00	0,00	14 400 558,26	14 401 558,26	14 400 558,26	1 000,00
27.30.20.09. EU:n taisteiluosastojen koulutustajan palkkaus-, muutto- ja asumismenot sekä siirtokorvaukset (EK)	181 000,00	100 000	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00		100 000,00	0,00	100 000,00
27.30.20.10. EUNAVFOR MED, Välimeren operaation menot EK	303 000,00	1 003 000	326 355,23	676 644,77	1 003 000,00	0,00	92 948,51	1 095 948,51	419 303,74	676 644,77
27.30.20.11. EUTM/Somalian koulutusoperaation menot (EK)	281 386,00	296 000	251 538,25	44 441,75	296 000,00	0,00	13 750,81	309 750,81	265 309,06	44 441,75
27.30.20.13. Atalanta-operaation menot (EK)	250 000,00	31 000	19 209,09	11 790,91	31 000,00	0,00	93 923,63	124 923,63	113 132,72	11 790,91
27.30.20.15. Libanonin kriisinhallintaopeaation menot (EK)	18 675 033,00	5 744 000	3 039 401,82	2 704 498,18	5 744 000,00	0,00	8 311 228,38	14 055 228,38	11 350 730,20	2 704 498,18
27.30.20.16. EUTM/Malin koulutusoperaation menot (EK)	513 000,00	209 000	39 992,45	169 007,55	209 000,00	0,00	273 519,20	482 519,20	313 511,65	169 007,55
27.30.20.17. Malin YK-operaation menot (MINUSMA) (EK)	240 000,00	61 000	58 441,43	2 458,57	61 000,00	0,00	134 389,16	195 389,16	192 930,59	2 458,57
27.30.20.18. Golanin kriisinhallintaopeaation menot	0,00	85 000	18 239,26	66 760,74	85 000,00	0,00		85 000,00	18 239,26	66 760,74
(UNDOF) (EK)										
27.30.20.19. Libyan kemiallisten aseiden hävittämisopeaation menot (EK)	540 000,00	55 000	55 000,00	0,00	55 000,00	0,00	231 337,19	286 337,19	286 337,19	0,00
27.30.20.20. Varalla käytössä olevien operaatioiden										
huomennoinnista ja niiden jatkamisesta, kansainvälisistä henkilö- ja materiaaliavustuksista aiheutuvien menojen, Poljojenaiden Base Camp -poolin osallistumisesta aiheutuvien menojen, mahdollisuus uusien kriisinhallintaopeaatioiden sekä muihin kriisinhallintamenoihin (EK)	59 980,00 -134 671,36 1 800 000,00	570 000 36 000 922 522	283 127,86 35 652,86 922 522,00	286 872,14 35 652,86 0,00	570 000,00 35 652,86 922 522,00	0,00 347,14 0	1 982 146,36 2 595 000,00	2 552 146,36 3 517 522,00	2 265 274,22 1 756 666,88	286 872,14 1 760 855,12
27.30.05. Kurssivaihtelut (netto) (A)										
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala										
28.60.12. Osamisen kehittäminen (smr 2v)										
28.70.01. Valtion ICT:n ohjaus ja kehittäminen (smr 3v)										
28.70.04. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen tietoturvatietojen ja varautumisen (smr 3v)	1 800 000,00		0,00	0,00	0,00	0,00	1 800 000,00	1 800 000,00	39 144,88	1 760 855,12
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala										
32.30.51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (smr 2v)	619 160,66	697 683	697 682,91	0,00	697 682,91	0,00	0,00	697 682,91	697 682,91	0,00
32.30.51.07. Palkkatietojen työ, valtionhallinto (KPY)	619 160,66	697 683	697 682,91	0,00	697 682,91	0,00	0,00	697 682,91	697 682,91	0,00
Määrärahaditit yhteensä	2 695 390 628,49	2 897 855 362	2 349 389 655,33	466 194 579,62	2 557 689 362,01	0,00	442 657 445,52	2 999 278 967,52	2 465 352 792,42	533 477 018,32

Puolustusvoimien talousarvion toteutumatilaselämäkunnan tiedot valtuutetuista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €) ¹⁾		Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarvio- ja määrärahatarve (1 000 €)											
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy ²⁾	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö ³⁾	Vuoden 2016 valtuudet				Talousarvio-				Määräraha-			
		Uudet valtuudet	Uusiutuvat valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusiutuvissa 2017 T.A:ssa	menot 2016	Määräraha-tarve 2017	Määräraha-tarve 2018	Määräraha-tarve 2019	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
27.10.01 Puolustusvoimien toimintamenot	1 039 132	146 774	91 841	238 615	153 492	85 124	84 651	226 941	266 433	142 951	99 689	96 896	605 969
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 039 132	146 774	91 841	238 615	153 492	85 124	84 651	204 220	171 878	108 294	98 130	96 896	475 198
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet								22 721	94 555	34 657	1 559	0	130 771
27.10.18 Puolustusmateriahankinnat	2 043 529	171 276	287 952	459 228	246 657	212 571	212 571	396 621	523 119	116 790	76 152	31 344	747 405
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 043 529	171 276	287 952	459 228	246 657	212 571	212 571	357 950	370 959	82 657	63 904	21 900	539 420
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet								38 671	152 160	34 133	12 248	9 444	207 985
27.10.19 HAWK Mk-66 koneiden modifiointi	15 200	0	164	164	164	0	0	721	6 142	4 600	0	0	10 742
Aikaisempien vuosien valtuudet	15 200	0	164	164	164	0	0	721	5 978	4 600	0	0	10 578
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet								0	164	0	0	0	164
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- korkotuki- tms. valtuudet ⁴⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- talonrakennushankkeenvaltuudet ⁵⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vuonna n käytettävissä olleet valtuudet, josta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- korkotuki- tms. valtuudet ⁴⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- talonrakennushankkeenvaltuudet ⁵⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	3 097 861	318 050	379 957	698 007	400 313	297 695	297 222	624 283	795 694	264 341	175 841	128 240	1 364 116
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	0							0	0	0	0	0	0
- korkotuki- tms. valtuudet ⁴⁾	0							0	0	0	0	0	0
- talonrakennushankkeenvaltuudet ⁵⁾	0							0	0	0	0	0	0
Vuonna n käytettävissä olleet valtuudet, josta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- korkotuki- tms. valtuudet ⁴⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- talonrakennushankkeenvaltuudet ⁵⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

¹⁾ Valtuuden ja sen käytön määräksi merkitään tilauksen sopimushinta tai sitoumuksen määrä silloin, kun valtuus on rajattu alun perin muulla tavalla, mutta valtuuden käytön johdosta annetaan euromääräinen sitoumus. Korkotuetun

²⁾ Myös pääluokan tai luvun päätösosassa myönnetty valtuudet sisällytetään taulukkoon. Tällöin luvun tai momentin numerotunnukseksi merkitään "00".

³⁾ Esitetään yhteismäärä niistä aikaisempina varainhoitovuosina käytetyistä valtuuksista, joista varainhoitovuotena on aiheutunut menoja tai joista aiheutuu menoja tulevina varainhoitovuosina.

⁴⁾ Korkotukilainojen lainakannan enimmäismäärä tai valtionapua oikeuttavien kustannusten enimmäismäärä tai muulla vastaavalla tavalla myönnettyjen valtuuksien määrä. Erittely esitetään vain, jos momentti (ja yhteensä) sisältää tällä tavoin määrättyjä valtuuksia.

⁵⁾ Talousarviolaan 10 §:n 2 momentissa säädetyn laajuus- tai kustannusarvion perusteella myönnetty valtuudet. Erittely esitetään vain, jos momentti (ja yhteensä) sisältää talonrakennushankkeiden valtuuksia.

3. TUOTTO- JA KULULASKELMA

PUOLUSTUSVOIMIEN TUOTTO- JA KULULASKELMA

	1.1.2016 - 31.12.2016		1.1.2015 - 31.12.2015	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	2 641 035,01		2 859 365,74	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	26 364 118,98		26 528 163,92	
Muut toiminnan tuotot	<u>17 600 929,43</u>	46 606 083,42	<u>22 034 938,11</u>	51 422 467,77
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	292 036 988,19		284 225 695,08	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-7 369 377,54		-69 576 553,14	
Henkilöstökulut	872 926 257,56		889 606 272,64	
Vuokrat	190 471 097,77		182 392 904,00	
Palvelujen ostot	691 738 597,20		682 740 231,38	
Muut kulut	402 220 329,61		349 460 677,61	
Valmistus omaan käyttöön (-)	-9 133 187,83		-5 631 629,62	
Poistot	41 056 271,49		43 278 202,45	
Sisäiset kulut	<u>2 797 761,93</u>	<u>-2 476 744 738,38</u>	<u>1 900 985,16</u>	<u>-2 358 396 785,56</u>
JÄÄMÄ I		-2 430 138 654,96		-2 306 974 317,79
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	686 641,56		200 253,50	
Rahoituskulut	<u>-604 964,93</u>	81 676,63	<u>-196 828,42</u>	3 425,08
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	6 345 528,14		4 315 227,71	
Satunnaiset kulut	<u>-427 634,79</u>	5 917 893,35	<u>-1 133 413,69</u>	3 181 814,02
JÄÄMÄ II		-2 424 139 084,98		-2 303 789 078,69
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	121 912,74	<u>-121 912,74</u>	169 791,78	<u>-169 791,78</u>
Siirrot talousarvion ulkopuolella oleville valtion rahastoille	<u>0,00</u>		<u>0,00</u>	
JÄÄMÄ III		-2 424 260 997,72		-2 303 958 870,47
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonlisäverot	17 863 275,39		31 146 591,52	
Suoritetut arvonlisäverot	<u>-263 840 454,53</u>	<u>-245 977 179,14</u>	<u>-282 265 958,53</u>	<u>-251 119 367,01</u>
TILIKAUDEN KULUJÄÄMÄ		<u>2 670 238 176,86</u>		<u>2 555 078 237,48</u>

4. TASE

PUOLUSTUSVOIMIEN TASE

	31.12.2016		31.12.2015	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Tutkimus- ja kehittämismenot	0,00		1 591,33	
Aineettomat oikeudet	20 063 745,70		20 521 201,02	
Muut pitkävaikutteiset menot	580 622,23		831 971,04	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>577 700,00</u>	21 222 067,93	<u>60 000,00</u>	21 414 763,39
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Rakennukset	978 338,84		971 350,00	
Rakennelmat	19 072 839,30		17 873 767,80	
Rakenteet	999 283,97		774 901,76	
Koneet ja laitteet	239 051 245,59		204 507 387,04	
Kalusteet	202 584,39		266 308,73	
Muut aineelliset hyödykkeet	201 709,42		205 540,14	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>4 208 191,80</u>	264 714 193,31	<u>9 729 341,99</u>	234 328 597,46
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ		285 936 261,24		255 743 360,85
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
VAIHTO-OMAISUUS				
Aineet ja tarvikkeet	<u>416 786 144,97</u>	416 786 144,97	<u>409 416 767,43</u>	409 416 767,43
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset	<u>1 497 502,79</u>	1 497 502,79	<u>1 341 658,49</u>	1 341 658,49
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	4 975 230,77		4 974 786,11	
Siirtosaamiset	19 758 081,79		142 519,95	
Muut lyhytaikaiset saamiset	153 342,34		708 019,86	
Ennakkomaksut	<u>325 763 303,34</u>	350 649 958,24	<u>307 249 044,50</u>	313 074 370,42
RAHOITUSOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SJOITUKSET				
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kassatilit	253 219,49		323 336,20	
Kirjanpitoyksikön menotilit	0,00		0,00	
Muut pankkitilit	<u>183 758,63</u>	<u>436 978,12</u>	<u>2 503,54</u>	<u>325 839,74</u>
Sisäisen rahaliikkeen tilit	<u>0,00</u>		<u>0,00</u>	
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		769 370 584,12		724 158 636,08
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>1 055 306 845,36</u>		<u>979 901 996,93</u>

	31.12.2016		31.12.2015	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	81 387 757,35		81 387 757,35	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	571 134 401,75		524 155 529,46	
Pääoman siirrot	2 716 810 919,07		2 602 057 109,77	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-2 670 238 176,86</u>	699 094 901,31	<u>-2 555 078 237,48</u>	652 522 159,10
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Saadut ennakot	108 532,38		80 010,44	
Ostovelat	151 420 572,75		98 448 051,20	
Kirjanpitoyksikköjen väliset tilitykset	17 170 147,20		19 615 912,16	
Edelleen tilitettävät erät	18 763 646,42		20 695 812,74	
Siirtovelat	167 835 764,31		187 576 346,08	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>913 280,99</u>	<u>356 211 944,05</u>	<u>963 705,21</u>	<u>327 379 837,83</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		356 211 944,05		327 379 837,83
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>1 055 306 845,36</u>		<u>979 901 996,93</u>

5. LIITETIEDOT

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta

Budjetointia koskevat muutokset ja muutosten tärkeimmät vaikutukset talousarvion toteumalaskelmaan, tuotto- ja kululaskelmaan ja taseeseen sekä niiden vertailtavuuteen

Toisessa lisätalousarviossa vuodelle 2016 momentin 24.10.20 ”Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)” määräraha muutettiin kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Valuuttakurssi, jota on käytetty muutettaessa ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat sekä muut sitoumukset Suomen rahaksi

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksikössä on käytäntönä, että valuuttamääräiset liiketapahtumat merkitään kirjanpitoon Suomen rahaksi muutettuina pääsääntöisesti tapahtumapäivän mukaiseen kurssiin. Jos kurssissa on tapahtunut muutos tapahtumapäivän ja maksupäivän välisenä aikana, realisoitunut kurssiero käsitellään maksun yhteydessä menon tai tulon oikaisueränä maksuun perustuen.

Alla olevassa taulukossa on esitetty ostovelkojen osalta erot, jotka syntyvät edellä mainitun käytännön ja sen välillä, jos arvostuksessa käytettäisiin vuoden viimeisen päivän mukaista kurssia.

Summa tapahtuma- valuuttana		Summa yritys- valuuttana ¹⁾		Kurssi 31.12.2016	Arvostusero ^{2), 3)}	
-2 470,00	CHF	-2 275,86	EUR	1,07140	-29,53	EUR
-841 290,76	GBP	-993 455,91	EUR	0,85300	7 183,04	EUR
-1 206 723,43	NOK	-133 288,19	EUR	9,07580	327,62	EUR
-348 796,43	SEK	-36 334,26	EUR	9,55850	-156,45	EUR
-2 373 955,74	USD	-2 242 627,54	EUR	1,04530	-28 448,43	EUR
Yhteensä					-21 123,75	EUR

¹⁾ Arvostus tapahtumapäivän mukaiseen kurssiin
²⁾ Tapahtumapäivän ja vuoden viimeisen päivän kurssien mukaisten arvostusten välinen erotus
³⁾ Negatiivinen etumerkki tarkoittaa sitä, että velan määrä tilinpäätöksessä tulisi olla yritysvaluuttana suurempi

Tilinpäätöksessä ei ole avoinna muita kuin Suomen rahan määräisiä myyntisaatavia.

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja –menetelmät sekä erityisesti niissä tapahtuneiden muutosten vaikutukset tilikauden tuotto- ja kulujäämän sekä taseessa ilmoitettavien erien muodostumiseen

Vaihto-omaisuuden arvostamisessa noudatettiin edelleen erillistä 15.1.2016 päivitettyä arvostussuunnitelmaa, jota alettiin käyttää vuoden 2015 tilinpäätöksestä lukien määriteltäessä ulkoisen kirjanpidon taseeseen aktivoitavan vaihto-omaisuuden arvoa ja jonka asianmukaisuus vuoden 2016 tilinpäätöstilanteessa on tarkistettu.

Selvitys edellistä vuotta koskevista tiedoista, jos ne eivät ole vertailukelpoisia tilinpäätösvoiton tietojen kanssa

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen (Palkeet) on selvittänyt aikaisemmilta vuosilta siirtyneet palkkoihin liittyvät edelleen tilitettävät tase-erät. Tehdyn selvityksen perusteella kirjanpitoon on tehty asianmukaiset toimenpiteet.

Puolustusministeriön (PLM) hallinnonalan vuoden 2016 talousarvion toimeenpanoasiakirjan linjauksen mukaisesti siirryttiin menettelyyn, jossa hankittaessa puolustustarvikkeita ja niihin liittyviä palvelujen ostoja Foreign Military Sales (FMS) -sopimuksella ja käytettäessä Special Billing Arrangement (SBA) -maksujärjestelyä maksusuoritukset kirjataan Puolustusvoimien kirjanpitoon ennakkomaksuina. Ennen vuotta 2016 kirjattiin liikekirjanpitoon kyseisistä hankinnoista osa suoraan kuluksi ja osa ennakkomaksuksi. Näitä maksusuorituksia oli avoinna ennakkomaksuina tilinpäätöstilanteessa noin 54,1 milj. euroa.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksiköllä ei ole vuonna 2016 ollut talousarvioasetuksen 66 h §:n 3 kohdan mukaisia arviomäärärahojen ylityksiä.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Päälukon ja tilijaoittelun numero ja nimi. Tilijaoittelut eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu Tilijaoittelu	Yhteensä
27. Puolustusministeriön hallinnonala			1 146 839,69
Vuosi 2014			1 134 062,23
27.10.18.1.17	Valmiusyhitymien varustamisen täydentäminen (VYV 2) - tilausvaltuus (KPY)	1 133 845,25	
27.10.18.2	Muut puolustusmateriaalihankinnat (EK) (enintään)	216,98	
Vuosi 2015			12 777,46
27.10.01.6.30	Vuoden 2012 toimintamenojen tilausvaltuus (KPY) 2015	12 777,46	
Päälukot yhteensä			
Vuosi 2014			1 134 062,23
Vuosi 2015			12 777,46

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 5: Henkilöstökulujen erittely

	2016	2015
Henkilöstökulut	701 423 783,82	714 502 257,24
Palkat ja palkkiot	704 899 966,74	717 526 270,69
Tulospäätösteiset erät	0,00	4 244,80
Lomapalkkavelan muutos	-3 476 182,92	-3 028 258,25
Henkilösivukulut	171 502 473,74	175 104 015,40
Eläkekulut	154 226 311,58	158 055 048,77
Muut henkilösivukulut	17 276 162,16	17 048 966,63
Yhteensä	872 926 257,56	889 606 272,64
Johdon palkat ja palkkiot, josta	5 432 063,14	4 643 033,83
- tulospäätösteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	114 898,35	149 575,11
Johto	64 053,50	70 828,66
Muu henkilöstö	50 844,85	78 746,45

Palkat ja palkkiot sisältävät palkkioita 1.594.174,91 euroa (3.165.869,17 euroa). Lisäksi palkat ja palkkiot sisältävät reserviläisille maksettuja palkkoja 7.180.527,50 euroa (6.127.790,35 euroa), asevelvollisille maksettuja päivärahajoja 37.715.259,37 euroa (38.579.311,60 euroa) sekä kriisinhallintahenkilöstölle maksettuja päivärahajoja 11.119.550,10 euroa (12.216.484,80 euroa).

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Omaisuuksryhmä	Poisto- menetelmä	Poistoaika vuotta	Vuotuinen poisto % ¹⁾	Jäännösarvo € tai %
11. Aineettomat hyödykkeet				
Perustamis- ja järjestelymenot	Tasapoisto	5	20	0
Tutkimus- ja kehittämismenot	Tasapoisto	5	20	0
Ostetut atk-ohjelmistot	Tasapoisto	5	20	0
Patenttioikeudet	Tasapoisto	10	10	0
Tekijänoikeudet	Tasapoisto	10	10	0
Liittymismaksut	Tasapoisto	10	10	0
Muut aineettomat oikeudet	Tasapoisto	10	10	0
Itsevalmistetut atk-ohjelmat	Tasapoisto	5	20	0
Muut pitkävaikutteiset menot	Tasapoisto	5	20	0
Keskeneräiset aineettomat käyttöomaisuushankinnat	-	-	-	-
12. Aineelliset hyödykkeet				
Rakennukset	Tasapoisto	20	5	0
Rakennelmat	Tasapoisto	10	10	0
Muut rakenteet	Tasapoisto	10	10	0
Autot ja muut maajetäsuvälineet	Tasapoisto	5	20	0
Laivat ja muut vesikuljetusvälineet				
Alukset ja raskaat vesikuljetusvälineet	Tasapoisto	15	6,7	0
Pienveneet ja kevyet vesikuljetusvälineet	Tasapoisto	5	20	0
Lentokoneet ja muut ilmakuljetusvälineet	Tasapoisto	20	5	0
Raskaat työkoneet (käyttöaika yli 10 vuotta)	Tasapoisto	15	6,7	0
Kevyet työkoneet (käyttöaika alle 10 vuotta)	Tasapoisto	10	10	0
Atk-laitteet ja niiden ohjelmlaitteet	Tasapoisto	3	33,3	0
Toimistokoneet ja -laitteet	Tasapoisto	5	20	0
Puhelinkeskukset ja muut viestintälaitteet	Tasapoisto	5	20	0
Audiovisuaaliset koneet ja laitteet	Tasapoisto	5	20	0
Laboratoriolaitteet ja -kalusteet	Tasapoisto	10	10	0
Muut tutkimuslaitteet				
Mittalaitteet	Tasapoisto	5	20	0
Muut tutkimuslaitteet	Tasapoisto	10	10	0

Muut koneet ja laitteet

Simulaattorit	Tasapoisto	20	5	0
Lennonvarmistuslaitteet	Tasapoisto	15	6,7	0
Muut koneet ja laitteet (Käyttöaika yli 5 vuotta)	Tasapoisto	10	10	0
Muut koneet ja laitteet (Käyttöaika alle 5 vuotta)	Tasapoisto	5	20	0
Asumihuoneisto-ja toimistokalusteet	Tasapoisto	10	10	0
Muut kalusteet	Tasapoisto	10	10	0
Taide-esineet	-	-	-	-
Muut aineelliset hyödykkeet	Tasapoisto	10	10	0
Keskeneräiset aineelliset käyttöomaisuushankinnat	-	-	-	-

13: Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset

Osuudet	-	-	-	-
Osakkeet	-	-	-	-

¹⁾ Jos kyseessä on substanssipoisto, sarakkeeseen merkitään - .

Hankinnasta aiheutuva meno kirjataan hankintatilikauden kuluksi, mikäli kyseessä on lyhytvaikutteinen hankinta.

Mikäli kyseessä on pitkävaikutteinen tuotannon tekijä, niin sen hankintameno on valtion talousarviosta annettun asetuksen 66 g §n mukaan aktivoitava luonteensa mukaisesti. Poistomenettelyssä noudatetaan Puolustusvoimatiivirastossa seuraavia sääntöjä 1. Poistomenettelyn alarajana on yhden vuoden taloudellinen pitoaika.

Tätä lyhyempi vaikutteiset tuotannon tekijät kirjataan kokonaisuudessaan hankintatilikauden kuluksi. 2.

Poistomenettelyn alarajana on 10.000 euron arvonalisäveroton hankintameno. Tätä alaisemmat tuotannon tekijöiden hankintamenot kirjataan kokonaisuudessa hankintatilikauden kuluksi.

Taide-esineiden osalta noudatetaan 10.000 euron aktivointirajaa. Tätä alaisemmat taide-esineiden hankintamenot kirjataan kokonaisuudessa hankintatilikauden kuluksi. Osakkeiden ja osuuksien osalta ei noudateta 10.000 euron aktivointirajaa, vaan kaikki osakkeet ja osuudet aktivoidaan taseeseen riippumatta niiden hankintamenost. Käyttöomaisuuden perusparannusmenoina käsitellään sellaiset menot, jotka lisäävät olennaisesti hyödykkeen tuotantokykyä. Tällaiset perusparannusmenot merkitään käyttöomaisuuden alkuperäisen hankintamenon lisäykseksi. Sellaiset perusparannusmenot, joilla ei lisätä käyttöomaisuuden tuotantokykyä kirjataan korjaus- ja kunnossapitomeno suoraan hankintatilikauden kuluksi.

Käyttöomaisuuskohde pidetään käyttöomaisuuskirjanpidossa niin kauan kuin sen vaikutusaika jatkuu, vaikka sen koko hankintameno olisi jo kirjattu poistoina kuluksi.

Omaisuu den ilmaisluovutuksen tai tuhoutumisen yhteydessä mahdollinen jäljellä oleva meno jäännös poistetaan kokonaan. Myynnin yhteydessä tehdään viimeinen poisto omaisuuden viimeiseltä käyttökaudelta, jonka jälkeen jäljelle jäävä meno jäännös kirjataan myyntivoittojen tai tappioiden tilin oikaisuksi.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 7: Kansallisen ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

	Aineettomat hyödykkeet				Yhteensä
	110. Perustamis- ja järjestelymenot	111. Tutkimus- ja kehittäminen	112. Aineettomat oikeudet	114. Muut pitkävaikutteiset menot	119. Ennakkomaksu ja keskenäiset hankinnat
Hankintameno 1.1.2016	0,00	346 405,32	58 975 996,21	7 986 247,05	60 000,00
Lisäykset	0,00	0,00	2 966 184,17	117 497,80	577 700,00
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	60 000,00
Hankintameno 31.12.2016	0,00	346 405,32	61 942 180,38	8 103 744,85	577 700,00
Kertyneet poistot 1.1.2016	0,00	344 813,99	38 454 795,19	7 154 276,01	0,00
Vähennysten kertyneet poistot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	0,00	1 591,33	3 423 639,49	368 846,61	0,00
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilikauden arvonalennukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.2016	0,00	346 405,32	41 878 434,68	7 523 122,62	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	0,00	0,00	20 063 745,70	580 622,23	577 700,00

	Aineelliset hyödykkeet				Yhteensä
	122. - 124. Rakennukset, rakennelmat ja kalusteet	125. - 127. Koneet ja laitteet sekä kalusteet	128. Muut aineelliset hyödykkeet	129. Ennakkomaksu ja keskenäiset hankinnat	
Hankintameno 1.1.2016	43 883 167,33	623 604 906,72	376 314,68	9 729 341,99	677 593 730,72
Lisäykset	4 324 065,93	68 834 419,62	10 454,55	4 062 244,35	77 231 184,45
Vähennykset	329 967,66	1 618 834,80	0,00	9 583 394,54	11 532 197,00
Hankintameno 31.12.2016	47 877 265,60	690 820 491,54	386 769,23	4 208 191,80	743 292 718,17
Kertyneet poistot 1.1.2016	24 263 147,77	418 831 210,95	170 774,54	0,00	443 265 133,26
Vähennysten kertyneet poistot	329 967,66	1 618 834,80	0,00	0,00	1 948 802,46
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	2 848 858,59	34 342 433,24	14 285,27	0,00	37 205 577,10
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	44 764,79	11 852,17	0,00	0,00	56 616,96
Tilikauden arvonalennukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.2016	26 826 803,49	451 566 661,56	185 059,81	0,00	478 578 524,86
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	21 050 462,11	239 253 829,98	201 709,42	4 208 191,80	264 714 193,31

	Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset		Yhteensä
	130. Käyttöomaisuusarvopaperit		
Hankintameno 1.1.2016	0,00	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.2016	0,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 1.1.2016	0,00	0,00	0,00
Vähennysten kertyneet poistot	0,00	0,00	0,00
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	0,00	0,00	0,00
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0,00	0,00	0,00
Tilikauden arvonalennukset	0,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.2016	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	0,00	0,00	0,00

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot	2016	2015	Muutos
Korot euromääräisistä saamisista	791 850,89	117 367,83	674 483,06
Korot valuuttamääräisistä saamisista	147,52	0,29	147,23
Emissio-, pääoma- ja kurssierot saamisista	-105 356,85	82 895,86	-188 252,71
Osingot	0,00	0,00	0,00
Muut rahoitustuotot	0,00	-10,48	10,48
Rahoitustuotot yhteensä	686 641,56	200 253,50	486 388,06
Rahoituskulut	2016	2015	Muutos
Korot euromääräisistä veloista	604 597,45	195 504,85	409 092,60
Korot valuuttamääräisistä veloista	0,00	261,41	-261,41
Muut rahoituskulut	367,48	1 062,16	-694,68
Rahoituskulut yhteensä	604 964,93	196 828,42	408 136,51
Netto	81 676,63	3 425,08	78 251,55

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 9: Talousarvioloudesta annetut lainat

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksiköllä ei ole vuonna 2016 ollut talousarvioasetuksen 66 h §:n 9 kohdan mukaisia viraston tai laitoksen myöntämiä varainhoitovuoden päättyessä voimassa olleita lainoja.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksiköllä ei esitettävää liitteellä 10.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksiköllä ei esitettävää liitteellä 11.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Voimassa olevat takaukset ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksiköllä ei ole vuonna 2016 ollut talousarvioasetuksen 66 b §:n 12 kohdan mukaisia myönnettyjä takauksia ja takuita

Voimassa olevat takuut ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä valuutoittain

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksiköllä ei ole vuonna 2016 ollut talousarvioasetuksen 66 b §:n 12 kohdan mukaisia myönnettyjä takauksia ja takuita valuutoittain

Muut monivuotiset vastuut

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehty tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset

€	Talousarvio- menot 2016	Määräraha- tarve 2017	Määräraha- tarve 2018	Määräraha- tarve 2019	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
	202 391 567	202 499 480	136 753 220	136 237 267	134 581 907	610 071 873

Tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset yhteensä

Muulla kuin valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehty sopimukset ja sitoumukset

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksiköllä ei ole vuonna 2016 ollut talousarvioasetuksen 66 h §:n 12 kohdan mukaisia muulla kuin valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehtyjä sopimuksia ja sitoumuksia.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksiköllä ei ole vuonna 2016 ollut talousarvioasetuksen 66 h §:n 13 kohdan rahastoituja varoja.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 14: Taseeseen sisällytettävät rahastoidut varat

Nimi	Taseen loppusumma tai varojen määrä	Organisaation toiminta-alue tai varojen käyttötarkoitus
Säätiöt		
Kauppaneuvos Werner Hacklinin säätiö upseerikoulutuksen edistämiseksi	816 753,47 813 100,53	Säätiön tarkoituksena on edistää kyvykkäiden Suomen upseereiden mahdollisuuksia tehdä ja seurata sotatieteellistä tutkimusta
Maanpuolustuksen aloitesäätiö	606 395,94 557 005,85	Säätiön tarkoituksena on edistää Suomen puolustusvoimissa toimivien ihmisten aloitteellisuutta, innovatiivisuutta ja luovuutta sekä tehtävissään että yleisten sotatieteiden, erityisesti sotateknikan, johtamiskulttuurin, hallinnon, pedagogikan ja sotilassosiologian aloilla
Puolustusvoimien tukisäätiö	7 860 648,58 7 680 649,57	Säätiön tarkoituksena on tukea maanpuolustustyötä ja maanpuolustustahtoa kohottavaa toimintaa sekä tehdä puolustusvoimat tunnetuksi yhteiskunnassamme
Työkistokoulun tukisäätiö	192 252,61 176 481,35	Tukea maanpuolustustyötä ja sen piirissä erityisesti Työkistokoulussa tapahtuvaa työkistollisia tietoja ja taitoja edistävää opiskelua sekä opetus-, tutkimus- ja kehittämistyötä ja julkaisutoimintaa sekä aselajien printteiden säilyttämistä ja vaalimista
Ilmavoimien Kantahenkilökunnan avustussäätiö	350 600,45 356 159,24	Säätiön tarkoituksena on tukea palveluksessa olevien henkilöiden omaisia kuolemantapauksen yhteydessä
Ilmavoimien Tuki-säätiö	1 985 415,00 1 907 954,70	Säätiön tarkoituksena on edistää maanpuolustustyötä ja erityisesti maamme ilmahuolustusta avustamalla taloudellisesti Ilmavoimien teknillistä ja taktillista kehitystä tarkoitettavia pyrkimyksiä ilmailutietouden-, taidon ja -pätevyyden kohottamiseksi sekä tukemalla maanpuolustuksen kehittämiseen tähtäävää tieteellistä työtä, parisi Ilmavoimien ja sen reservin piirissä, myös ilmahuolustuksen hyväksi muuton toimivien henkilöiden keskuudessa
Rahastot		
Viestikoulun Stipendirahasto	830,06 581,56	Stipendirahaston tarkoituksena on jakaa stipendejä ja palkkioita kurssien oppilaille

Taseen loppusummina on esitetty kaksi viimeisintä vahvistettua tilinpäätöstä

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 15: Velan muutokset

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksiköllä ei ole vuonna 2016 ollut talousarvioasetuksen 66 h §:n 15 kohdan mukaisia velan muutoksia.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksiköllä ei ole vuonna 2016 ollut talousarvioasetuksen 66 h §:n 15 kohdan mukaista velan maturiteettijakautumaa ja duraatiota.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Vuoden 2016 valtuusilmoitus on koottu tositemaineistosta, joka on käsitelty Puolustusvoimat -kirjanpitoyksikön valtuusseurannan normin edellyttämällä tavalla. Valtuusseurannan tositemaineisto on tarkastettu yksityiskohtaisesti tilikaudelta 2010 - 2015. Havaintojen perusteella kyseisten vuosien valtuuden käyttötietoja on takautuvasti korjattu valtuusilmoituksessa. Korjausmenettelystä on sovittu Valtiokonttorin kanssa. Korjausten lopputuloksena valtuuden käyttöä vähennetään vuoden 2016 tilinpäätöksessä vuosien 2010 - 2015 osalta noin 6,0 milj. euroa. Korjattavat virheet liittyvät valtuusilmoituksen laadinnan perusteena olleeseen tositemaineistoon. Korjauksilla ei ole vaikutusta valtuusmenettelyllä tehtyihin hankintoihin eikä niistä aiheutuviin talousarviomenoihin. Vuonna 2010 toteutettiin PVSAP KEH -järjestelmäajennushankkeen toimenpitein järjestelmämuutos, jossa ennen vuotta 2010 syntynyt aineisto konvertointiin saldotasoisena tietona nykyiseen PVSAP -järjestelmään. Tämän vuoksi vastaavanlaista yksityiskohtaista tarkastusta ennen vuotta 2010 syntyneelle tositemaineistolle ei ole mahdollista tehdä. Näin ollen Valtiokonttorin kanssa on sovittu, että ennen vuotta 2010 olevilta tilikaudelta ei vastaavanlaista tarkastustyötä ole syytä ryhtyä tekemään. Kyseisten vuosien tiedot poistuvat valtuusilmoitukselta lähivuosina raportointivelvoitteen päätyttyä. Ennen vuotta 2010 syntyneeseen tositemaineistoon sisältyvät tekniset virheet aiheuttavat sen, että tilinpäätöslaskelmien kohdassa *"Puolustusvoimien talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella"* momenttiin *"27.10.18 Puolustusmateriaalihankinnat"* liittyvä valtuuden käyttämättä oleva määrä 212,571 milj. euroa on olennaisesti suurempi kuin PVSAP -järjestelmän määrärahasuuruuksien tiedot.

Liite 12 on koottu hallintoyksiköiden toimittamien tietojen perusteella ja siihen on otettu mukaan sellaiset muihin monivuotisiin vastuisiin kuuluvat sopimukset, jotka täyttävät liitteen 12 vaatimukset koko Puolustusvoimat -kirjanpitoyksikön osalta.

Tilinpäätöksen liitteessä 14 *"Taseeseen sisällyttämättömät rahastoidut varat"* ei ole esitetty Ilmavoimien Lapinmaja-säätiötä, koska sen uusien sääntöjen perusteella säätiö ei ole enää Puolustusvoimien hallinnoima.

6. ALLEKIRJOITUS

Puolustusvoimat -kirjanpitoyksikön tilinpäätös on hyväksytty.

Helsingissä /7. helmikuuta 2017

Puolustusvoimain komentaja
Kenraali

Jarmo Lindberg

Pääesikunnan päällikkö
Vara-amiraali

Kari Takanen

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastanut tämän tilinpäätöksen ja tarkastuksesta on annettu tilintarkastuskertomus.

Helsingissä . . 2017

